

Suvestinė redakcija nuo 2018-11-01

Įstatymas paskelbtas: Žin. 1993, Nr. [63-1188](#), i. k. 0931010ISTA0001-301

Nauja įstatymo redakcija nuo 2001-12-28:

Nr. [IX-628](#), 2001-12-04, Žin., 2001, Nr. 108-3902 (2001-12-28)

LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMAS

1993 m. lapkričio 9 d. Nr. I-301
Vilnius

PIRMASIS SKIRSNIS BENDROSIOS NUOSTATOS

1 straipsnis. Įstatymo paskirtis

1. Šis Įstatymas reglamentuoja saugomų teritorijų sistemą ir su ja susijusius visuomeninius santykius, saugomų teritorijų nustatymo ir steigimo, ribų keitimo, statuso pakeitimo, apsaugos, tvarkymo ir kontrolės teisinius pagrindus, reglamentuoja veiklą jose, taip pat nustato tarptautinės svarbos teritorijų, tarp jų Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijų, bei gamtinio karkaso kūrimą ir veiklos juose reglamentavimą.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

2. Įstatymo nuostatos suderintos su Europos Sąjungos teisės aktais, nurodytais šio Įstatymo priede.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, Žin., 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

2 straipsnis. Pagrindinės Įstatymo sąvokos

1. **Atkuriamieji sklypai** – saugomos teritorijos, skirtos veiklos nuskurdintoms gamtos išteklių rūšims arba jų kompleksams apsaugoti, atkurti, pagausinti bei ribotai naudoti gamtos išteklius.

2. **Atkuriamosios apsaugos prioriteto (atkuriančios ir palaikančios) teritorijos** – teritorijos, kuriose saugomi, atkuriami, palaikomi, gausinami bei ribotai naudojami veiklai ir visuomenei svarbūs gamtos ištekliai.

3. **Bendrija** – apibrėžtoje erdvėje ir apibrėžtu laiku egzistuojanti gyvųjų organizmų įvairių rūšių visuma.

4. **Biologinė įvairovė** – gyvųjų organizmų rūšių, jų bendrijų, buveinių, ekosistemų ir genetinė įvairovė.

5. **Biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos** – saugomos teritorijos (biosferos rezervatai ir biosferos poligonai), įsteigtos globalinei bei regioninei biosferos stebėsenai (monitoringui) ir gamtos saugos eksperimentams vykdyti, taip pat jose esantiems gamtos kompleksams išsaugoti.

6. **Natūralios buveinės apsaugos būklė** – natūralią buveinę ir jos būdingas rūšis veikiančių poveikių visuma, galinti turėti ilgalaikę įtaką buveinės natūraliam paplitimui, struktūrai, funkcijoms ir jos būdingų rūšių išlikimui, atsižvelgiant į vertinimą, europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, arba Lietuvos Respublikos teritorijoje, arba šios buveinės natūraliame areale.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

7. **Buveinių apsaugai svarbi teritorija** – Europos bendrijos svarbos teritorijoje įstatymų, administracinių aktų ir (arba) sutarčių pagrindu nustatyta teritorija, kurioje taikomos būtinos apsaugos priemonės palankiai natūralių buveinių ir (ar) rūšių populiacijų, kurioms teritorija yra nustatyta, apsaugos būklei palaikyti ar jai atkurti.

8. **Draustinis** – saugoma teritorija, skirta moksliniu ir pažintiniu požiūriu vertingoms gamtos ir (ar) kultūros paveldo vietovėms, jose esančioms gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms, kraštovaizdžio ir biologinei įvairovei išsaugoti. Šioje teritorijoje esančių vertybių išsaugojimas užtikrinamas nenutraukiant joje ūkinės veiklos.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

9. **Ekologinės apsaugos prioriteto teritorija** – teritorija, kurioje palaikoma ekologinė kraštovaizdžio pusiausvyra, siekiama išvengti neigiamo poveikio gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms arba neigiamo antropogeninių objektų ir veiklos poveikio aplinkai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

10. **Ekologinės apsaugos zonos** – teritorijos, kuriose nustatomi veiklos apribojimai norint apsaugoti gretimas teritorijas ar objektus, taip pat aplinką nuo galimo neigiamo veiklos poveikio.

11. **Ekologinis tinklas** – gamtinio karkaso dalis, jungianti didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius.

12. **Ekologiškai svarbios teritorijos** – kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir vandenų apsaugai svarbios teritorijos.

13. **Ekosistema** – funkcinė gyvųjų organizmų ir jų gyvenamosios aplinkos sistema, kurios komponentus sieja tarpusavio ryšiai, medžiagų apykaitos bei energijos pasikeitimo procesai.

14. **Europos bendrijos svarbos teritorija** – biogeografinio regiono teritorija, kuri yra reikšminga siekiant palaikyti ar atkurti Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipo ar Europos bendrijos svarbos gyvūnų ar augalų rūšies palankią apsaugos būklę ir kuri gali būti svarbi Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ vientisumui ir (arba) yra svarbi tam tikro biogeografinio regiono biologinei įvairovei palaikyti. Kai gyvūnai paplitę didelėje teritorijoje, Europos bendrijos svarbos teritorijos atitinka šių rūšių natūraliame areale esančias vietas, kuriose yra jų gyvenimui ir dauginimuisi būtinų fizinių ar biologinių veiksnių.

15. **Europos ekologinis tinklas „Natura 2000“** (toliau – „**Natura 2000**“ tinklas) – vientisas buveinių apsaugai svarbių teritorijų tinklas, sudarytas iš teritorijų, kuriose yra tam tikro tipo Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių ir Europos bendrijos svarbos rūšių buveinių, skirtas palaikyti, o kur reikia – atkurti iki palankios apsaugos būklės tam tikrų tipų natūralioms buveinėms ir rūšių buveinėms jų natūraliame areale. Į „Natura 2000“ tinklą įeina ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos.

16. **Gamtinis karkasas** – vientisas gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklas, užtikrinantis ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą, gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, kitų aplinkosaugai svarbių teritorijų ar buveinių, taip pat augalų ir gyvūnų migraciją tarp jų.

17. **Gamtinis kraštovaizdis** – natūralų pobūdį išlaikęs kraštovaizdis.

18. **Genetinis skllypas** – saugomos teritorijos, skirtos genetiniams medynams ir kitų rūšių natūraliems genetiniams ištekliams išlaikyti.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

19. **Kompleksinės saugomos teritorijos** – gamtiniu ir (ar) kultūriniu vientisumu pasižyminčios teritorijos, kuriose pagal bendrą apsaugos, tvarkymo ir naudojimo programą sujungiamos įvairių apsaugos krypčių prioriteto, taip pat rekreacinės ir ūkinės zonos.

20. **Konservacinės apsaugos prioriteto (išsaugančios) teritorijos** – teritorijos, kuriose saugomi unikalūs arba tipiški gamtinio ir (ar) kultūrinio kraštovaizdžio kompleksai bei objektai ir biologinė įvairovė.

21. **Kraštovaizdis** – žemės paviršiaus gamtinių (paviršinių uolienu, pažemio oro, paviršinių ir gruntinių vandenų, dirvožemio, gyvųjų organizmų) ir (ar) antropogeninių komponentų (archeologinių liekanų, statinių, inžinerinių įrenginių, žemės naudmenų bei informacinio lauko), susijusių medžiagiais, energetiniais ir informaciniais ryšiais, teritorinis junginys.

22. **Kultūrinis kraštovaizdis** – žmogaus veiklos sukurtas ir jo sambūvį su aplinka atspindintis kraštovaizdis.

23. **Natūrali buveinė** – sausumos arba vandens plotai su jiems būdingais geografiniais, abiotiniais ir biotiniais visiškai natūraliais ar pusiau natūraliais požymiais.

24. **Paukščių apsaugai svarbi teritorija** – specialios apsaugos teritorija, kurioje Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių buveinėms taikomos tam tikros apsaugos priemonės, kad šios rūšys savo areale išliktų ir veistųsi.

25. **Paveldo objektai** – atskiri arba tankias grupes sudarantys gamtos ir kultūros paveldo objektai – kraštovaizdžio elementai, kuriems dėl jų vertės teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas.

26. *Neteko galios nuo 2017-05-01*

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

27. **Pažintinis turizmas** – turizmas, apimantis tikslingą krašto gamtos ir kultūros vertybių, kraštovaizdžio, istorijos pažinimą, mokymąsi.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

28. **Rekreacija** – žmogaus fizinių ir dvasinių jėgų atgavimo procesas, žmogaus laisvalaikio veikla, kurios tikslas – poilsiauti, keliauti bei gydytis sanatorijose, kurortuose.

29. **Rezervatas** – saugoma teritorija, kurioje siekiama išsaugoti, tirti moksliniu požiūriu ypač svarbias gamtos ir nekilnojamąsias kultūros vertybes, užtikrinti natūralią gamtinių procesų eigą arba nekilnojamųjų kultūros vertybių autentiškumo išsaugojimą, propaguoti gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugą. Šioje teritorijoje nustatoma konservacinė pagrindinė žemės naudojimo paskirtis ir nutraukiama ūkinė veikla.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

30. **Rezervatinė apyrbė** – nedidelio ploto gamtinis arba kultūrinis rezervatas, kurio apsaugai ir priežiūrai nėra steigama direkcija.

31. **Rūšies apsaugos būklė** – apsaugos kokybę rodanti rūšių veikiančių poveikių visuma, galinti turėti ilgalaikę įtaką rūšies paplitimui, jos populiacijų gausumui europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

32. **Saugomos teritorijos** – sausumos ir (ar) vandens plotai nustatytais aiškiomis ribomis, turintys pripažintą mokslinę, ekologinę, kultūrinę ir kitokią vertę ir kuriems teisės aktais nustatytas specialus apsaugos ir naudojimo režimas (tvarka).

33. **Saugomų teritorijų apsauga** – procesas, susidedantis iš saugomų teritorijų planavimo bei projektavimo, konkrečių apsaugos ir tvarkymo priemonių įgyvendinimo, kontrolės, taip pat aplinkosauginio švietimo.

34. *Neteko galios nuo 2017-05-01*

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

35. **Saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai** – Vyriausybės patvirtinti kraštovaizdžio tvarkymo zonų, nustatomų rengiant valstybinių parkų, valstybinių rezervatų ir biosferos rezervatų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus) ir draustinių tvarkymo planus, kraštovaizdžio apsaugos, naudojimo ir tvarkymo reikalavimai.

36. **Saugomų teritorijų kontrolė** – saugomų teritorijų apsaugos proceso dalis – kraštovaizdžio ekologinės pusiausvyros, gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos ir saugomų teritorijų lankymo reikalavimų, nustatytų teisės aktais ir saugomų teritorijų planavimo dokumentų sprendimais, laikymosi priežiūra.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

37. **Saugomų teritorijų nuostatai** – teisės aktas, kuriuo nustatomi atskiros saugomos teritorijos valdymo, apsaugos ir tvarkymo organizavimo ypatumai, saugomos teritorijos steigimo tikslas, išskirtinė vertė, taip pat etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai

arba kuriuo nustatomi saugomų teritorijų tipų bendri valdymo, apsaugos ir tvarkymo organizavimo principai ir etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

38. **Saugomų teritorijų planavimo dokumentai** – saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentai, nustatantys saugomų teritorijų sistemą arba jos dalis, saugomų teritorijų ribas, funkcinio prioriteto ir (ar) kraštovaizdžio tvarkymo zonas, patikslinantys apribojimus bei nustatantys priemonės gamtos ir (ar) kultūros paveldo teritoriniams kompleksams ir objektams (vertybėms) išsaugoti, atkurti ir racionaliai naudoti, rekreacijai, ypač pažintiniam turizmui, organizuoti, gamtos paveldo objektų schemos, taip pat strateginio planavimo dokumentai, nustatantys veiksmus bei tvarkymo priemones, jų įgyvendinimo eiliškumą, lėšų poreikį ir atsakingas institucijas.

39. **Saugomų teritorijų tvarkymas** – veiksmai, kuriais siekiama išsaugoti, racionaliai naudoti ir atkurti pažeistus gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus bei objektus (vertybes), pritaikyti saugomas teritorijas pažintiniam turizmui.

40. **Palanki natūralios buveinės apsaugos būklė** – būklė, kai natūralus buveinės arealas ir jos užimami plotai tame areale nekinta arba didėja, kai yra ir, tikėtina, ateityje neišnyks jos ilgalaikiam palaikymui būtina specifinė struktūra ir funkcijos, ir kai šiai buveinei būdingų rūšių apsaugos būklė yra palanki.

41. **Palanki rūšies apsaugos būklė** – būklė, kai rūšies populiacijos pokyčiai rodo, kad populiacija pajėgi ilgą laiką išlikti gyvybinga savo natūralioje buveinėje, o rūšies arealas nemažėja, taip pat nėra tikėtina, kad ateityje mažės, be to, buveinė, kurioje populiacija galės išlikti ilgą laiką, yra ir tikėtina, kad bus pakankamai didelė.

42. **Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos** – biudžetinė įstaiga, įgyvendinanti šalies saugomų teritorijų politiką.

43. **Valstybiniai (nacionaliniai ir regioniniai) parkai** – didelio ploto saugomos teritorijos, įsteigtos gamtiniu, kultūriniu ir rekreaciniu požiūriais sudėtingose, ypač vertingose teritorijose, kurių apsauga ir tvarkymas siejamas su teritorijos funkcinių bei kraštovaizdžio tvarkymo zonų nustatymu.

44. **Valstybinis saugomų teritorijų pareigūnas** – saugomos teritorijos direkcijos valstybės tarnautojas, atliekantis viešojo administravimo funkcijas ir pagal įstatymus turintis įgaliojimus duoti nepavaldiems asmenims teisės aktų nustatytus privalomus nurodymus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

45. **Veikla** – ūkinė ir kita žmogaus veikla, turinti poveikį aplinkai.

46. **Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai** – buveinių tipai, kurie europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo:

1) gali išnykti jų natūraliame areale arba

2) yra natūraliai paplitę nedideliame areale dėl regresijos arba dėl jiems būdingo riboto arealo, arba

3) yra išskirtiniai pavyzdžiai, turintys vieno ar kelių biogeografinių regionų būdingų bruožų.

Tokie buveinių tipai yra arba gali būti įrašyti į Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų, kurių apsaugai būtina nustatyti saugomas teritorijas, sąrašą, kurį tvirtina Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

47. **Europos bendrijos svarbos rūšys** – gyvūnų ir augalų, egzistuojančių europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, rūšys, kurios:

1) yra nykstančios, išskyrus rūšis, kurių natūralaus arealo pakraščio dalis toje teritorijoje yra nedidelė ir kurioms negresia išnykimas ar kurios nėra pažeidžiamos Vakarų Palearktikos regione;

2) yra pažeidžiamos, tai yra manoma, kad netolimoje ateityje jos gali būti priskirtos nykstančiųjų kategorijai, jei ir toliau veiks tai lemiantys veiksniai;

3) yra retos, tai yra rūšys, kurių mažos populiacijos šiuo metu nėra nykstančios ar pažeidžiamos, bet yra pavojus, kad jos gali tokiomis tapti dėl to, kad rūšys gyvena geografiškai apribotose teritorijose arba yra retai išsidėsčiusios didesniame areale;

4) yra endeminės ir joms reikalingas išskirtinis dėmesys dėl specifinio jų buveinės pobūdžio ir (arba) dėl jų naudojimo galimo poveikio jų buveinei ir (arba) jų apsaugos būklei.

Tokios rūšys Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatymo nustatyta tvarka yra arba gali būti įrašytos į Europos bendrijos svarbos augalų ir gyvūnų rūšių sąrašus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

48. Prioritetinis natūralių buveinių tipas – Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipas, kuris europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, gali išnykti jo natūraliame areale ir kurių Europos bendrija priskiria prie prioritetinių kategorijos dėl to, kad didelė jo natūralaus arealo dalis patenka į tą teritoriją.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

49. Prioritetinė augalų ar gyvūnų rūšis – Europos bendrijos svarbos augalų ar gyvūnų rūšis, kuri europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo, yra nykstanti (išskyrus rūšis, kurių natūralaus arealo pakraščio dalis toje teritorijoje yra nedidelė ir kurioms negresia išnykimas ar kurios nėra pažeidžiamos Vakarų Palearktikos regione) ir kurių Europos bendrija priskiria prie prioritetinių kategorijos dėl to, kad didelė jos natūralaus arealo dalis patenka į tą teritoriją.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

50. Rūšies buveinė – specifiniais abiotiniais ir biotiniais veiksniais pasižyminti aplinka, kurioje rūšis gyvena bet kuriuo savo biologinio ciklo etapu.

51. Požeminio vandens vandenvietė – įrenginių, kuriais požeminis vanduo surenkamas ir nukreipiamas į žemės paviršių, išdėstymo vieta.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-1784](#), 2015-06-11, paskelbta TAR 2015-06-19, i. k. 2015-09799

52. Buvusi sodyba – vieta žemės sklypo dalyje, kurioje faktiškai buvo teisėtai pastatytas vieno arba dviejų butų gyvenamosios paskirties pastatas (namas) su jo priklausiniais ar be jų, tačiau neišliko dėl susidariusių aplinkybių (nugriautas, sugriuvo, sudegė ar kitaip sunyko), kai jo buvimo faktas ir vieta nustatyta pagal valstybės archyvuose saugomus kartografinius dokumentus, o jeigu jie neišlikę, – nustatant juridinį faktą teismo sprendimu.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

53. Gamtos vertybės – mokslinę, ekologinę, kultūrinę, pažinimo ir kitokią vertę turintys atskiri gamtos objektai ar jų teritoriniai kompleksai, svarbūs kraštovaizdžio ir biologinei įvairovei išsaugoti ir pažinti, taip pat su konkrečia teritorija siejami joje nuolat ar periodiškai pasireiškiantys gyvūnų rūšių migracijos, karsto, kiti gyvosios ar negyvosios gamtos reiškiniai ir procesai, kuriantys teritorijos išskirtinę vertę.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

54. Saugomos teritorijos direkcija – biudžetinė įstaiga, įsteigta apsaugos ir tvarkymo priemonėms įgyvendinti, stebėsenai vykdyti valstybiniame rezervate, valstybiniame parke ar biosferos rezervate, taip pat šio Įstatymo nustatyta tvarka jai priskirtuose rezervatuose, valstybiniuose draustiniuose, paveldo objektuose, biosferos poligonuose, atkuriamuosiuose ar genetiniuose sklypuose, taip pat tinklo „Natura 2000“ teritorijose.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

55. Sodyba – vieno arba dviejų butų gyvenamosios paskirties pastatas (namas) su jo priklausiniais ir su šių statinių, sodybos želdinių, sodo, daržo, aikštelių užimama žeme.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

56. **Vizualinė tarša** – objektų (kompleksų) ar veiklos sukeltas ilgalaikis regimasis poveikis, mažinantis kraštovaizdžio estetinę vertę.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

57. Kitos šiame Įstatyme vartojamos sąvokos suprantamos taip, kaip jos apibrėžtos Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatyme, Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatyme, Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatyme, Lietuvos Respublikos laukinės augalijos įstatyme, Lietuvos Respublikos laukinės gyvūnijos įstatyme, Lietuvos Respublikos miškų įstatyme, Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatyme, Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme, Lietuvos Respublikos policijos įstatyme, Lietuvos Respublikos saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių įstatyme, Lietuvos Respublikos statybos įstatyme, Lietuvos Respublikos teritorijų planavimo įstatyme, Lietuvos Respublikos ūkininko ūkio įstatyme, Lietuvos Respublikos vandens įstatyme, Lietuvos Respublikos želdynų įstatyme, Lietuvos Respublikos žemės įstatyme, Lietuvos Respublikos žemės gelmių įstatyme, Lietuvos Respublikos žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatyme.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-292](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06970

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, *Žin.*, 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

ANTRASIS SKIRSNIS

SAUGOMŲ TERITORIJŲ SISTEMA IR VEIKLOS REGLAMENTAVIMO DOKUMENTAI

3 straipsnis. Saugomų teritorijų steigimo tikslai

Saugomos teritorijos steigiamos siekiant išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes), kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę, užtikrinti kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, gamtos išteklių subalansuotą naudojimą ir atkūrimą, sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui, moksliniams tyrimams ir aplinkos būklės stebėjimams, propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes).

4 straipsnis. Saugomų teritorijų sistema

1. Saugomų teritorijų sistemą sudaro šios saugomų teritorijų kategorijos:

1) konservacinės apsaugos prioriteto teritorijos. Šiai kategorijai priskiriami šie saugomų teritorijų tipai: rezervatai, draustiniai ir paveldo objektai;

2) atkuriamosios apsaugos prioriteto teritorijos. Šiai kategorijai priskiriami šie saugomų teritorijų tipai: atkuriamieji sklypai, genetiniai sklypai;

3) ekologinės apsaugos prioriteto teritorijos. Šiai kategorijai priskiriamos ekologinės apsaugos zonos;

4) kompleksinės saugomos teritorijos. Šiai kategorijai priskiriami šie saugomų teritorijų tipai: valstybiniai parkai – nacionaliniai ir regioniniai parkai, biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos – biosferos rezervatai ir biosferos poligonai.

2. Šio Įstatymo 24¹ straipsnyje nustatyta tvarka Lietuvos Respublikos saugomos teritorijos ar jų dalys gali būti įtraukiamos į „Natura 2000“ tinklą.

3. Pasaulio kultūros ir gamtos paveldo konvencijos nustatyta tvarka vertingiausioms Lietuvos teritorijoms gali būti suteikiamas išskirtinės pasaulio paveldo vietovės statusas.

4. Gamtinio pobūdžio saugomas ir kitas ekologiškai svarbias teritorijas, užtikrinančias kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą, į krašto tvarkymą subalansuojančią bendrą sistemą jungia gamtinis karkasas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, *Žin.*, 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

5 straipsnis. Veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentai

1. Veiklą saugomose teritorijose reglamentuoja:

- 1) šis Įstatymas, Aplinkos apsaugos, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos, Saugomų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių, Laukinės gyvūnijos, Laukinės augalijos, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo, Miškų, Teritorijų planavimo, Statybos bei kiti įstatymai;
- 2) saugomų teritorijų nuostatai;
- 3) saugomų teritorijų planavimo dokumentai;
- 4) saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai;
- 5) apsaugos sutartys, kurias Vyriausybės įgaliotos institucijos jos nustatyta tvarka sudaro su žemės savininkais ir valdytojais ir įregistruoja Nekilnojamojo turto registre, kai su žemės savininkais ir valdytojais individualiai susitariama dėl kraštovaizdžio, gamtos vertybių papildomų apsaugos ir naudojimo priemonių nustatymo arba tvarkymo priemonių įgyvendinimo jų valdomoje žemėje.

2. Šio straipsnio 1 dalies 5 punkte nurodytos apsaugos sutartys Vyriausybės nustatyta tvarka gali būti sudaromos ir su žemės, nepatenkančios į saugomas teritorijas, savininkais ir valdytojais, jeigu šio Įstatymo 24¹ straipsnio 6 dalyje nurodytame gamtotvarkos plane nuspręsta, kad apsaugos sutartis sudaryti būtina siekiant:

1) garantuoti reikiamą Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų, augalų ir gyvūnų rūšių ir jų buveinių apsaugą Europos bendrijos svarbos teritorijoje arba vietovėje, atitinkančioje paukščių apsaugai svarbios teritorijos atrankos kriterijus, ar jų dalyse, kurios nepatenka į saugomas teritorijas, arba atkurti Europos bendrijos svarbos natūralias buveines, augalų ir gyvūnų rūšių buveines;

2) nustatyti Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų, augalų ir gyvūnų rūšių ekologinius reikalavimus atitinkančias apsaugos priemones buveinių apsaugai svarbiose teritorijose.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

TREČIASIS SKIRSNIS KONSERVACINĖS APSAUGOS PRIORITETO TERITORIJOS. VEIKLOS JOSE REGLAMENTAVIMAS

6 straipsnis. Rezervatai

1. Rezervatų steigimo tikslai:

- 1) užtikrinti natūralią gamtinių procesų eigą arba kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) autentiškumo palaikymą;
- 2) išsaugoti tipišką arba unikalų gamtinį arba kultūrinį kraštovaizdį ir jame esančius paveldo objektus;
- 3) išsaugoti vertingas natūralias ekosistemas, buveines, laukinių augalų, grybų ir gyvūnų rūšių genofondą;
- 4) organizuoti nuolatinius mokslinius tyrimus ir stebėjimus bei muziejinį darbą;
- 5) propaguoti gamtos ar kultūros paveldo teritorinius kompleksus ir objektus (vertybes).

2. Pagal saugomų vertybių pobūdį rezervatai skirstomi į:

- 1) gamtinius – ypač vertingiems gamtinio kraštovaizdžio kompleksams išsaugoti;
- 2) kultūrinius (rezervatus-muziejus) – ypač vertingiems kultūrinio kraštovaizdžio kompleksams išsaugoti.

3. Pagal steigimo ir organizavimo ypatumus skiriama:

- 1) valstybiniai rezervatai;
- 2) rezervatai, esantys valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose;
- 3) rezervatinės apyrbės.

7 straipsnis. Veiklos rezervatuose reglamentavimas

1. Gamtinių rezervatų apsaugos ir tvarkymo ypatumus nustato šis Įstatymas, Vyriausybės patvirtinti atskirų gamtinių rezervatų nuostatai (valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose esančių rezervatų – valstybinių parkų ir biosferos rezervatų nuostatai), kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentai. Gamtiniuose rezervatuose leidžiama tik ši veikla:

- 1) natūralių gamtinių procesų eigos tyrimai ir stebėjimai;
- 2) priešgaisrinių priemonių vykdymas;
- 3) epizootijų atvejais sanitarinių priemonių vykdymas;

- 4) statinių, kurių reikia rezervato steigimo ir veiklos tikslams įgyvendinti, statyba;
- 5) pažeisto gamtinio kraštovaizdžio, ekosistemų ir objektų, natūralių buveinių atkūrimas ir palaikymas, invazinių rūšių naikinimas;
- 6) kitų priemonių, atitinkančių rezervato steigimo tikslus, įgyvendinimas.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

2. Vietos gyventojų uogavimo ir grybavimo gamtiniuose rezervatuose tvarką nustato gamtinių rezervatų nuostatai (valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose esančių rezervatų – valstybinių parkų ir biosferos rezervatų nuostatai).

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

3. Kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų) apsaugos ir tvarkymo ypatumus nustato šis Įstatymas, Vyriausybės patvirtinti kultūrinių rezervatų nuostatai, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentai. Kultūriniuose rezervatuose (rezervatuose-muziejuose) leidžiama tik ši veikla:

- 1) mokslinio tyrimo ir muziejinis darbas;
- 2) veiklos pažeistų kultūrinio kraštovaizdžio teritorinių kompleksų bei objektų (vertybių) atkūrimas;
- 3) kultūrinio kraštovaizdžio kompleksų bei objektų (vertybių) remontavimas, tyrinėjimas, restauravimas ir konservavimas;
- 4) kultūrinio kraštovaizdžio kompleksų bei objektų (vertybių) pritaikymas lankymui ir eksponavimas;
- 5) statinių, kurių reikia rezervato steigimo tikslams įgyvendinti, statyba;
- 6) kita veikla, atitinkanti rezervato steigimo tikslus ir nurodyta kultūrinių rezervatų nuostatuose bei teritorijų planavimo dokumentuose.

4. Kultūriniuose rezervatuose (rezervatuose-muziejuose) remonto, tyrinėjimo, restauravimo ir konservavimo darbai atliekami įstatymų nustatyta tvarka.

5. Kultūrinių rezervatų (rezervatų-muziejų) naudojimo ir lankymo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

6. Rezervatų planavimo dokumentuose gali būti išskiriamos griežtos ir reguliuojamos apsaugos (režimo) kraštovaizdžio tvarkymo zonos.

7. Rezervatuose ir 5 km atstumu aplink rezervatus draudžiama auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, Žin., 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

8 straipsnis. Draustiniai

1. Draustinių steigimo tikslai:

- 1) išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus (vertybes), vietas;
- 2) užtikrinti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę bei ekologinę pusiausvyrą;
- 3) išsaugoti laukinių augalų, gyvūnų bei grybų buveines ir rūšis, genetiniu požiūriu vertingas jų populiacijas;
- 4) sudaryti sąlygas moksliniams tyrimams;
- 5) sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui;
- 6) propaguoti gamtos ir kultūros paveldo teritorinius kompleksus (vertybes), vietas.

2. Pagal saugomų gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų (vertybių) pobūdį draustiniai skirstomi į:

- 1) gamtinius;
  - 2) kultūrinius;
  - 3) kompleksinius.
3. Gamtiniai draustiniai yra:
- 1) geologiniai – žemės gelmių struktūrų, tipiškų sluoksnių atodangų, uolienu ar fosilijų kompleksams saugoti;
  - 2) geomorfologiniai – tipiškiems bei unikaliems reljefo formų kompleksams saugoti;

3) hidrografiniai – tipiškiems bei unikaliems hidrografinio tinklo elementų (upių, ežerų, tvenkinių) pavyzdžiams saugoti;

4) pedologiniai – natūraliems dirvožemiams saugoti;

5) botaniniai – retoms bei nykstančioms laukinių augalų ir grybų rūšims bei jų bendrijoms ir buveinėms saugoti;

6) zoologiniai – retoms bei nykstančioms laukinių gyvūnų rūšims, jų bendrijoms ir buveinėms saugoti; šioje draustinių grupėje gali būti išskirtos teriologinių, ornitologinių, herpetologinių, ichtiologinių, entomologinių ir kitos draustinių rūšys;

7) botaniniai-zoologiniai – retoms bei nykstančioms laukinių augalų, grybų ir gyvūnų rūšims, jų bendrijoms ar buveinėms saugoti;

8) genetiniai – genetinę vertę turinčioms laukinių augalų ir gyvūnų rūšių populiacijoms saugoti;

9) telmologiniai – tipiškiems bei unikaliems pelkių kompleksams saugoti;

10) talasologiniai – vertingoms jūrų ekosistemoms saugoti.

4. Kultūriniai draustiniai yra:

1) archeologiniai – vietovėms, kurių teritorijos savitumą lemia archeologinių objektų sankaupos ar kompleksai, saugoti;

2) istoriniai – vietovėms, susijusioms su istoriniais įvykiais, istoriškai reikšmingomis išlikusiomis ar sunykusiomis gyvenvietėmis, žymiais asmenimis ar jų veikla, taip pat tokių vietų sankaupa pasižyminčioms teritorijoms saugoti;

3) etnokultūriniai – vietovėms, kuriose yra tradicinės architektūros ar kitais etnokultūriniais ypatumais išsiskiriančių gyvenviečių ar jų dalių, sakralinėms ir ritualinėms vietovėms, mitais, legendomis ir padavimais sureikšmintų objektų ar vietų sankaupa išsiskiriančioms vietovėms saugoti;

4) urbanistiniai / architektūriniai – urbanistiniu požiūriu išsiskiriančioms istorinėms miestų dalims, miesteliams, vietovėms, kuriose yra architektūriškai vertingų pastatų ir statinių ansamblių ar kompleksų, saugoti.

5. Kompleksiniai draustiniai yra:

1) kraštovaizdžio – vertingo gamtinio ir (ar) kultūrinio kraštovaizdžio vietovėms saugoti;

2) kartografiniai – ypatingas geografines koordinates turinčioms vietovėms saugoti.

6. Pagal steigimo ir veiklos organizavimo ypatumus skiriami:

1) valstybiniai draustiniai;

2) savivaldybių draustiniai;

3) draustiniai, esantys valstybiniuose parkuose ar biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose.

9 straipsnis. Veiklos draustiniuose reglamentavimas

1. Draustinių apsaugą ir tvarkymą nustato šis Įstatymas, Vyriausybės patvirtinti bendri gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatai, atskirų draustinių nuostatai, tvirtinami juos steigiančių institucijų, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentai. Draustiniuose neleidžiama veikla, galinti pakenkti kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms (juos sunaikinti, sužaloti).

2. Siekiant išsaugoti kraštovaizdį, gamtos ir nekilnojamasias kultūros vertybes, gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose draudžiama:

1) naikinti ar žaloti reljefo formas;

2) pradėti durpių kasybą ir kitų naudingųjų iškasenų naudojimą (gavybą), vykdyti naudingųjų iškasenų naudojimui (gavybai) skirtus tiesioginius žemės gelmių geologinius tyrimus;

3) rengti naujus naudingųjų iškasenų karjerus ir šachtas, taip pat naujus gręžinius naftos ir dujų žvalgybai bei gavybai, įrengti sąvartynus;

4) tiesti naujus antžeminius tranzitinius inžinerinius tinklus, išskyrus tinklus, tiesiamus įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus arba tiesiamus esamų kelių trasose, ir kitus tos pačios rūšies tinklus inžinerinių tinklų trasose;

5) rinkti, perkelti į kitą vietą už sklypo ribų, sprogdinti, pjaustyti ar kitaip naikinti didesnius kaip 0,5 kubinio metro natūraliai juose esančius akmenis, riedulynuose (akmenynuose) – visus akmenis, taip pat upėse ir ežeruose rinkti didesnius kaip 1 kubinis decimetras natūralius akmenis, juos pašalinti ar perkelti į kitą vietą, išskyrus atvejus, kai akmenų vandens telkiniuose perkėlimas būtinas vykdant veiklą, kuri yra leidžiama draustinyje arba kurios vykdymui taikomos išimtys pagal šio straipsnio nuostatas;

6) tvenkti ir reguliuoti upes, keisti, gilinti jų vagas, keisti upių ir ežerų krantų liniją, natūralių upių nuotėkį ir natūralių ežerų vandens lygį, išskyrus atvejus, kai reikia užtikrinti gerą paviršinio vandens telkinio būklę pagal Vandens įstatymo nuostatas, renatūralizuoti ištiesintų upių vagas, atkurti natūralių

hidrologinį režimą, įgyvendinti saugomų rūšių ir buveinių apsaugos priemones, užtikrinti nepakitusių valstybės sienos linijos padėtį;

7) įrengti naujus su draustinio paskirtimi nesusijusius vandens telkinius potvynių užliejamose teritorijose, o potvynių neužliejamose teritorijose viename žemės sklype įrengti vieną ar kelis naujus dirbtinius vandens telkinius, nesusijusius su draustinio kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimu, kurių bendras plotas didesnis kaip 0,1 hektaro;

8) sausinti naujus nemelioruotus žemės plotus, keisti pelkes, kitas šlapynes, smėlynus į kitas žemės naudmenas, rekultivuoti eksploatuotus durpynus į kitas, negu pelkė, žemės naudmenas, natūralias pievas suarti, persėti, kalkinti, apšodinti mišku, plantaciniais ar kitais želdiniais arba kitaip jas keisti;

9) sodinti želdinius, užstojančius istorinę, kultūrinę ir estetinę vertę turinčias panoramas;

10) auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas;

11) naudoti saugomų rūšių individus neturint teisės aktuose nustatyto leidimo ar juos tyčia naikinti arba trikdyti tokiomis formomis, kurios gali sutrukdyti užtikrinti saugomų rūšių palankią apsaugos būklę, neturint teisės aktuose nustatyto leidimo draustinyje introdukuoti arba į jį perkelti čia natūraliai negyvenusias rūšis;

12) įrengti saulės šviesos energijos elektrines, išskyrus atvejus, numatytus šio Įstatymo 9 straipsnio 3 dalyje, išorinę reklamą, kuri nesuderinta su priskirta saugomų teritorijų direkcija, važiuoti ne keliais savaeigėmis motorinėmis transporto priemonėmis, statyti, laikyti ar naudoti apgyvendinimui, nakvynei, maitinimui ar kitiems tikslams vagonėlius ar kitus kilnojamuosius objektus arba įrenginius, įrengti laukinių žvėrių aptvarus ir kitus stacionarius medžioklės įrenginius, išskyrus gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatuose nustatytus atvejus.

3. Statybų gamtiniuose ir kompleksiniuose draustiniuose reglamentavimas:

1) leidžiama statyti naujus statinius, susijusius su draustinio steigimo tikslais, ir kitus statinius, būtinus vykdant veiklą, kuriai taikomos išimties pagal šio straipsnio nuostatas;

2) leidžiama statyti naujus statinius draustinių tvarkymo planuose ir (ar) savivaldybių ar jų dalių bendruosiuose planuose numatytose vietose, taip pat rekonstruoti esamus statinius laikantis draustinio tvarkymo plane ir (ar) savivaldybės ar jos dalies bendrajame plane nustatytų sprendinių, jeigu nurodyti planai numato specifines sąlygas jų rekonstrukcijai;

3) leidžiama statyti naujus, rekonstruoti esamus sodybos pastatus ir inžinerinius statinius sodybose, laikantis etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįstų reikalavimų. Sodyboje gali būti tik vienas gyvenamosios paskirties pastatas (namas), kuris gali būti vieno ar dviejų butų. Sodybos ar atstatomi buvusios sodybos pastatai ir jos inžineriniai statiniai išdėstomi viename iki 2 hektarų ploto žemės sklype arba didesnio sklypo dalyje, nesuformuotoje atskiru sklypu ir apimančioje iki 2 hektarų plotą, išskyrus atvejus, kai atstatomi istorinės dvaro sodybos statiniai, kurie (registruoti Kultūros vertybių registre kaip nekilnojamosios kultūros vertybės) buvo išdėstyti didesniame kaip 2 hektarų plote. Jeigu atliekant kadastrinius matavimus vienos sodybos pastatų ir inžinerinių statinių užimama žemė priskiriama keliems gretimoms žemės sklypams dėl to, kad sodybą padalija viešasis kelias ar upė, laikoma, kad sodyba yra išsidėsčiusi keliuose žemės sklypuose (žemės valdoje), ir šiame straipsnyje nustatyta pastatų ir inžinerinių statinių statybos sodybose teisė juose taikoma tol, kol šie žemės sklypai ir juose esantys statiniai priklauso tam pačiam žemės savininkui (bendraturčiams);

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

4) leidžiama atkurti kultūros paveldo objektus pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą;

5) leidžiama atstatyti identiškus buvusių sodybų pastatus ir jų inžinerinius statinius pirminėse jų stovėjimo vietose pagal išlikusius archyvinus dokumentus: vietovės planus, pastatų ir inžinerinių statinių projektus (brėžinius), matavimų bylas, kitus dokumentus, pagal kuriuos atkuriamas buvęs pastatų vaizdas (jų fasadai, medžiagos, konstrukcijos). Atstatant identiškus buvusios sodybos pastatus ir jų inžinerinius statinius, jų statybos vietai netaikomi šio Įstatymo 20 straipsnyje ir kituose teisės aktuose nustatyti statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto apribojimai, šios dalies 3 punkte nustatytas reikalavimas sodybos pastatus ir jos inžinerinius statinius išdėstyti ne didesniame kaip 2 hektarų plote ir šios dalies 7 punkte nustatyti statybos natūraliuose šlaituose apribojimai;

6) leidžiama naujus sodybos pastatus ir inžinerinius statinius statyti buvusios sodybos vietoje, atsižvelgiant į etnografinių regionų architektūros reikalavimus. Jei neįmanoma sodybos atstatyti toje vietoje, kur ji buvo, dėl to, kad vieta yra užlieta vandeniu dėl natūralaus upės ar ežero kranto linijos pasikeitimo, dėl vandens telkinio patvenkimo arba dėl reljefo formų pasikeitimo, užaugusio miško,

nutiestų kelių ar kitų objektyvių priežasčių, pastatų statybai tokiu atveju gali būti parinkta kita, negu buvusi, pastatų vieta, tačiau pastatai turi būti išdėstomi ne didesniame kaip 2 hektarų plote taikant šio Įstatymo 20 straipsnyje bei kituose teisės aktuose nustatytus pastatų statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto ir šios dalies 7 punkte nustatytus statybos šlaituose apribojimus, kitus aplinkosauginius reikalavimus. Kai tokiais atvejais parenkant atstatomos sodybos pastatams naują jų statybos vietą žemės sklype dėl jo formos ar dėl kitų greta esančių objektų neįmanoma išlaikyti šio Įstatymo 20 straipsnyje bei kituose teisės aktuose nustatyto pastatų statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto arba šios dalies 7 punkte nustatyto atstumo nuo šlaito briaunos, statybos vieta atstatomos sodybos pastatams privalo būti parenkama kitoje vietoje taip, kad atstumas nuo vandens ir nuo nurodytų šlaitų būtų kuo didesnis. Asmeninio naudojimo pirties statybai prie vandens telkinio taikomos šio Įstatymo 20 straipsnio 6 dalies nuostatos;

7) draudžiama statyti naujus pastatus statesniuose kaip 15 laipsnių natūraliuose šlaituose, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės ir apatinės briaunos, išskyrus atvejus, nurodytus šios dalies 4 ir 5 punktuose, arba kai naujų pastatų statybos vieta yra įsiterpusi tarp sodybų, kurių pastatai mažesniais atstumais yra pastatyti iki 1993 m. lapkričio 24 d., tais atvejais, kai atkuriamas sunykusi urbanistinė struktūra. Statesniuose kaip 15 laipsnių natūraliuose šlaituose, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės ir apatinės briaunos draudžiama didinti esamų pastatų tūrius, išskyrus atvejus, kai pastatai rekonstruojami taikant etnografiniam regionui būdingus tūrius, formas, įrengiant šlaitinius stogus, kai statomi nauji gyvenamosios paskirties pastato (namo) priklausiniai, sukuriant būdingą sodybos planinę struktūrą, arba kai draustinio tvarkymo plane numatyta galimybė padidinti pastatų tūrius;

8) buvusios sodybos atstatymo teisė šioje dalyje nustatyta tvarka įgyvendinama taip, kad vietoj vienos buvusios sodybos gali būti atstatoma tik viena sodyba. Sprendimų dėl buvusių sodybų atstatymo priėmimo tvarką nustato Vyriausybė;

9) leidžiama statyti naujus statinius ir įrenginius, rekonstruoti esamus statinius, siekiant užtikrinti valstybės sienos apsaugą;

10) draudžiama statyti naujus ūkinės veiklos objektus su įrenginiais, kuriems reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai arba taršos leidimai (išskyrus atvejus, kai sodybos ar buvusios sodybos pertvarkomos į kaimo turizmo sodybas, kurios taršos leidimus turėti privalo tik dėl to, kad planuoja per parą į aplinką išleisti daugiau kaip 5 kubinius metrus buitinių nuotekų), aerodromus, oro uostų infrastruktūros statinius ir įrenginius, vėjo elektrines (išskyrus šio straipsnio 5 dalies 2 punkte nurodytus atvejus), statyti vizualinę taršą sukeliančius statinius;

11) leidžiama įrengti saulės šviesos energijos elektrines, saulės šilumos energijos kolektorius tik ant pastatų stogų ir (ar) pastatų fasadų, kurie nėra matomi nuo gamtos ir kultūros paveldo objektų (kompleksų), gatvės, kelio ar apžvalgos vietų (regyklų), turizmo trasų. Pastatuose ar sodybose, kurie yra kultūros paveldo objektai, šių inžinerinių statinių (įrenginių) statyba draudžiama;

4. Kultūriniuose draustiniuose draudžiama:

1) naikinti ar žaloti kultūros paveldo vertybes, naikinti jų autentiškumą;

2) iš esmės pakeisti kultūros paveldo aplinką, mažinant kultūros paveldo objektų vertę.

5. Šioje dalyje nurodytą veiklą vykdyti draustinyje leidžiama, jeigu, atlikus vertinimą Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nustatyta tvarka arba Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka (kai veiklos poveikio aplinkai vertinimas neatliekamas pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalį), yra priimtas sprendimas, kad planuojama veikla nepakenks draustinio kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamoms kultūros vertybėms. Visais atvejais sprendimas turi būti priimtas gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių tyrimo ir planuojamos įgyvendinti veiklos techninių, technologinių, vietos ir kitų sprendinių analizės pagrindu. Veikla, dėl kurios leistinumo draustinyje sprendžiama atlikus vertinimą, yra:

1) tiesioginis žemės gelmių geologinis tyrimas tik bendro gelmių pažinimo, kartografavimo ar stebėsenos (monitoringo) tikslais;

2) vienos ne aukštesnės kaip 25 metrai (matuojant iki aukščiausio konstrukcijų taško) vėjo elektrinės sodyboje ar prie ūkinių pastatų statyba;

3) upių ir ežerų krantų, natūralaus upių nuotėkio ar natūralaus ežerų vandens lygio keitimas, kuris galimas tik neįrengiant užtvankų ir tik įgyvendinant stichinių nelaimių prevencines priemones, vykdant tvarkomosios paveldosaugos ir tvarkomosios statybos darbus Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatyta tvarka, gerinant laivybos sąlygas Vyriausybės patvirtintuose valstybinės reikšmės vidaus vandens keliuose. Šios veiklos negali sutrukdyti pasiekti gerą šių vandens telkinių būklę;

4) miško plotų, nenumatytų savivaldybių teritorijų miškų išdėstymo žemėtvarkos schemose, ir didesnių kaip vieno hektaro ploto sodų ar plantacinių želdinių įveisimas.

6. Draustiniuose skatinama veikla, išsauganti, palaikanti ir išryškinanti kraštovaizdį, gamtos ir nekilnojamojo kultūros vertybes, atkurianti tradicinius gamtinės ar kultūrinės aplinkos elementus, išsauganti etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijas, taip pat tradiciniai verslai, pažintinis turizmas, invazinių rūšių gausos reguliavimas, saugomų rūšių apsaugos priemonių įgyvendinimas.

7. Valstybiniais ir savivaldybių draustiniams, taip pat valstybiniuose parkuose ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose esantiems draustiniams taikomas šiame straipsnyje nustatytas veiklos reglamentavimas. Atsižvelgiant į šio Įstatymo 8 straipsnyje nurodytų gamtinių ir kompleksinių draustinių rūšis ir jų steigimo tikslus, taip pat į kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamojo kultūros vertybių ypatumus ir draustinio išskirtinę vertę, apsaugos ir tvarkymo reikalavimai bei etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai nustatomi draustinio nuostatuose (kai draustinis yra valstybiniame parke ar biosferos rezervate, – valstybinio parko ar biosferos rezervato nuostatuose). Draustiniams, kuriems nėra patvirtinti individualūs nuostatai, apsaugos ir tvarkymo reikalavimai bei etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai nustatomi bendruose gamtinių ir kompleksinių draustinių nuostatuose.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, Žin., 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, Žin., 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

10 straipsnis. Paveldo objektai

1. Paveldo objektų skelbimo tikslai:

- 1) išsaugoti gamtos ir kultūros paveldo objektus;
- 2) išsaugoti kraštovaizdžio ir biologinę įvairovę;
- 3) sudaryti sąlygas moksliniams tyrimams;
- 4) sudaryti sąlygas pažintiniam turizmui;
- 5) propaguoti gamtos ir kultūros paveldo objektus.

2. Paveldo objektai skirstomi į:

- 1) gamtos paveldo objektus (saugomus gamtinio kraštovaizdžio objektus);
- 2) kultūros paveldo objektus (nekilnojamojo kultūros vertybes).

3. Gamtos paveldo objektai yra:

1) geologiniai – išskirtinių dydžių rieduliai, uolos, smegduobės ir olos, tipiškos arba unikalios, moksliniu požiūriu vertingos atodangos, fosilijų ir mineralų radavietės;

2) geomorfologiniai – išskirtinių dydžių ir išvaizdos reljefo formos: kalvos, gūbriai, atragiai, daubos, raguvos, dubakloniai ir kitos reljefo formos;

3) hidrogeologiniai – išskirtinio debito ir ypatingų savybių šaltiniai ir versmės;

4) hidrografiniai – išskirtinių dydžių rėvos, senvagės, salos, kriokliai ir kiti hidrografinio tinklo elementai;

5) botaniniai – išskirtinio amžiaus, matmenų, formų ar dendrologiniu bei estetiniu požiūriu vertingi medžiai, krūmai, saugomų augalų ir grybų rūšių augavietės (buveinės), unikalios ir nykstančios augalų bendrijos, dendrologiniai rinkiniai, dendrologinę vertę turintys parkai ir skverai;

6) zoologiniai – saugomų gyvūnų rūšių radavietės (veisimosi ir maitinimosi vietos), gyvūnų kolonijos, unikalūs paukščių lizdai, kitos gyvūnų veiklos retenybės.

4. Kultūros paveldo objektai (nekilnojamosios kultūros vertybės) yra:

1) archeologiniai – piliakalniai, kiti senovės gynybiniai įtvirtinimai ar jų liekanos, senovės gyvenimo, gavybos, gamybos ir laidojimo vietos, žemgrindos, kūrgrindos ir kitos senovės kelių liekanos, hidrotechniniai įrenginiai, kiti archeologiniai objektai ar vietos;

2) mitologiniai (sakraliniai) / istoriniai / memorialiniai – alkais vadinamos ir kitos senovės kulto vietos, akmenys su senovės žmogaus veiklos žymėmis ar kiti žodinėje tautos kūryboje išgarsinti objektai bei vietos, taip pat dabartinių tikiųjų vertinamos vietos; vietos ir (ar) statiniai, susiję su svarbiais visuomenės, kultūros ir valstybės istorijos įvykiais ar asmenybėmis, taip pat išgarsinti literatūros ar kitais meno kūriniais, neveikiančios kapinės ar jų dalys, karių kapinės, sukilėlių, partizanų, kitų pasipriešinimo okupantams dalyvių (rezistentų), žymių visuomenės, kultūros, valstybės veikėjų kapai, laidojimo vietos;

3) architektūriniai / inžineriniai – reikšmingais pripažinti gyvenamieji bei negyvenamieji pastatai, jų dalys ir priklausiniai, pastatų kompleksai bei ansambliai, dvarų parkai, kitos vientisos architektūrinės kompozicijos ryšiais susietos statinių ir kitų kūrinių grupės bei vietos, taip pat reikšmingais pripažinti inžineriniai techniniai statiniai: tiltai, tuneliai, užtvankos, malūnai, melioracijos įrenginiai, malūnų ar kitokia gamybinė ar technologinė įranga;

4) dailės – reikšmingais pripažinti monumentaliosios dailės kūriniai, koplytėlės, koplytstulpiai, stogastulpiai, monumentalūs kryžiai, memorialiniai statiniai ir kiti dailės kūriniai, tiesiogiai susiję su jų užimama bei naudojimui reikalinga teritorija.

5. Vertingiausi paveldo objektai skelbiami gamtos arba kultūros paminklais. Gamtos ir kultūros paminklais juos skelbia Vyriausybė savo įgaliotos institucijos teikimu.

11 straipsnis. Veiklos paveldo objektų teritorijose reglamentavimas

1. Paveldo objektų apsaugos ir tvarkymo ypatumus nustato šis Įstatymas, Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymas, paveldo objektų nuostatai, nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos reglamentai, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklą saugomose teritorijose reglamentuojantys dokumentai.

2. Gamtos paveldo objektų nuostatus, taip pat kultūros paveldo objektų (nekilnojamųjų kultūros vertybių) apsaugos reglamentus tvirtina Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

3. Paveldo objektų teritorijose draudžiama:

1) naikinti ir žaloti paveldo objektus ar jų vertės požymius;

2) kasti, arti žemę, perkelti į kitą vietą riedulius, išskyrus atvejus, jei šie darbai susiję su paveldo objektų eksponavimu, naudojimu ar tvarkymu;

3) statyti statinius, nesusijusius su paveldo objektų eksponavimu ar tvarkymu.

4. Gamtos paveldo objektų teritorijose draudžiama auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas. Šis draudimas taikomas ir teritorijose, esančiose 5 km atstumu aplink paveldo objektų teritorijas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, *Žin.*, 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

KETVIRTASIS SKIRSNIS KOMPLEKSINĖS SAUGOMOS TERITORIJOS. VEIKLOS JOSE REGLAMENTAVIMAS

12 straipsnis. Valstybiniai parkai

1. Valstybinių parkų steigimo tikslai:

- 1) išsaugoti gamtiniu ir kultūriniu požiūriais vertingą kraštovaizdį;
- 2) išsaugoti tipiškas arba unikalias ekosistemas;
- 3) atkurti sunaikintus ir pažeistus gamtinius bei kultūrinius kompleksus ir objektus (vertybes);
- 4) sudaryti sąlygas moksliniams tyrimams gamtos ir kultūros paveldo apsaugos srityse;
- 5) propaguoti ir remti Lietuvos regionų etnokultūros tradicijas;
- 6) sudaryti sąlygas rekreacijai, pirmiausia pažintiniam turizmui;
- 7) plėtoti aplinkosauginį švietimą, propaguoti ekologinę žemdirbystę;
- 8) įgyvendinti kitus valstybinių parkų nuostatuose numatytus jų steigimo tikslus.

2. Pagal reikšmę skiriami:

1) nacionaliniai parkai – saugomos teritorijos, įsteigtos nacionalinės svarbos gamtiniam ir kultūriniam kraštovaizdžiui, reprezentuojančiam šalies etnokultūrinių sričių gamtos bei kultūros savitumus, saugoti ir tvarkyti. Istorinių Lietuvos valstybingumo centrų kultūriniais kompleksams ir jų gamtinei aplinkai išsaugoti steigiami istoriniai nacionaliniai parkai;

2) regioniniai parkai – saugomos teritorijos, įsteigtos gamtiniu, kultūriniu ir rekreaciniu požiūriais regioninės svarbos kraštovaizdžiui ir ekosistemoms saugoti, jų rekreaciniam bei ūkiniam naudojimui reglamentuoti. Istorikai vertingiausiems regioniniams kultūriniais kompleksams bei jų gamtinei aplinkai išsaugoti steigiami istoriniai regioniniai parkai.

3. Valstybinių parkų planavimo schemose (ribų ir tvarkymo planuose) išskiriamos šios funkcinio prioriteto zonos: konservacinio (rezervatai ir draustiniai), ekologinės apsaugos, rekreacinio bei ūkinio (žemės, miškų ar vandenų ūkio) ir kito prioriteto zonos. Šiuose dokumentuose taip pat išskiriamos kraštovaizdžio tvarkymo zonos, kuriose kraštovaizdžio apsaugai, naudojimui ir tvarkymui taikomi saugomų teritorijų tipiniai apsaugos reglamentai.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, Žin., 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

13 straipsnis. Veiklos valstybiniuose parkuose reglamentavimas

1. Valstybinių parkų apsaugos ir tvarkymo ypatumus nustato šis Įstatymas, Vyriausybės patvirtinti nacionalinių ir regioninių parkų nuostatai, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentai.

2. Valstybiniuose parkuose draudžiama arba ribojama veikla, galinti pakenkti jų kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms, taip pat gamtiniams rekreaciniams ištekliams. Veikla valstybinių parkų rezervatuose, draustiniuose, paveldo objektų teritorijose reglamentuojama šio Įstatymo 7, 9 ir 11 straipsniuose nustatyta tvarka. Kitose valstybinių parkų funkcinio prioriteto zonose draudžiama:

1) įrengti sąvartynus;

2) naikinti ir žaloti reljefo formas, hidrografinio tinklo natūralius elementus, istoriškai susiformavusio kultūrinio kraštovaizdžio pobūdžio, urbanistinių ir architektūrinių jo elementų požymius;

3) įrengti naujus gręžinius naftos ir dujų žvalgybai bei gavybai naudingųjų iškasenų šachtas, karjerus, išskyrus atvejus, kai valstybinio parko žemės ūkio funkcinio prioriteto zonoje, suderinus su saugomos teritorijos direkcija Vyriausybės ar jos įgaliotų institucijų nustatyta tvarka, žemės savininkas ar naudotojas įrengia ne daugiau kaip vieną iki 0,2 hektaro ploto smėlio ar žvyro mažąjį karjerą, skirtą žemės savininko ar naudotojo žemės sklype esančių naudingųjų iškasenų naudojimui savo ūkio reikmėms;

4) sausinti naujus nemelioruotus žemės plotus, ardyti pelkių augalinę dangą, keisti pelkes ir kitas šlapynes ir smėlynus į kitas žemės naudmenas, rekultivuoti baigtus eksploatuoti durpynus į kitas, negu pelkė, žemės naudmenas, natūralias pievas suarti, persėti, kalkinti, apsodinti mišku, plantaciniais ar kitais želdiniais arba kitaip jas keisti;

5) tvenkti ir reguliuoti upes, keisti, gilinti jų vagas, keisti upių ir ežerų krantų liniją, natūralų upių nuotėkį ir natūralų ežerų vandens lygį, išskyrus atvejus, kai reikia užtikrinti gerą paviršinio vandens telkinio būklę pagal Vandens įstatymo nuostatas, renatūralizuoti ištiesintų upių vagas, atkurti natūralų hidrologinį režimą, įgyvendinti saugomų rūšių ir buveinių apsaugos priemones, užtikrinti nepakitusių valstybės sienos linijos padėtį;

6) sodinti želdinius, užstojančius istorinę, kultūrinę bei estetinę vertę turinčias panoramas;

7) auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas;

8) naudoti saugomų rūšių individus neturint teisės aktuose nustatyto leidimo ar juos tyčia naikinti arba trikdyti tokiais formomis, kurios gali sutrukdyti užtikrinti saugomų rūšių palankią apsaugos būklę, neturint teisės aktuose nustatyto leidimo valstybiniame parke introdukuoti arba į jį perkelti čia natūraliai negyvenusias rūšis;

9) įrengti saulės šviesos energijos elektrines, išskyrus atvejus, numatytus šio straipsnio 3 dalyje, tiesti antžeminius tranzitinius inžinerinius tinklus, įrengti išorinę reklamą, važiuoti ne keliais ar įrengtomis trasomis savaeigėmis motorinėmis transporto priemonėmis, ne kempinguose statyti, laikyti ir naudoti apgyvendinimui, nakvynei, maitinimui ar kitiems tikslams vagonėlius ar kitus kilnojamuosius objektus arba įrenginius, įrengti laukinių žvėrių aptvarus, medžioklei skirtus nesudėtingus statinius, išskyrus valstybinių parkų nuostatuose nustatytus atvejus.

3. Statybų valstybiniuose parkuose reglamentavimas:

1) leidžiama statyti naujus statinius, susijusius su valstybinio parko steigimo tikslais, ir kitus statinius, būtinus vykdant veiklą, kurios išimtys nustatytos šio straipsnio 2 dalyje;

2) leidžiama statyti naujus ir rekonstruoti esamus sodybos pastatus ir inžinerinius statinius sodybose. Sodyboje gali būti tik vienas gyvenamosios paskirties pastatas (namas), kuris gali būti vieno ar dviejų butų. Sodybos ar atstatomos buvusios sodybos pastatai ir jos inžineriniai statiniai išdėstomi viename iki 2 hektarų ploto žemės sklype arba didesnio sklypo dalyje, nesuformuotoje atskiru sklypu ir apimančioje iki 2 hektarų plotą, išskyrus atstatomas istorines dvaro sodybas, kurių statiniai (registruoti Kultūros vertybių registre kaip nekilnojamosios kultūros vertybės) buvo išdėstyti didesniame kaip 2 hektarų plote. Jeigu atliekant kadastrinius matavimus vienos sodybos pastatų ir inžinerinių statinių užimama žemė priskiriama keliems gretimiems žemės sklypams dėl to, kad sodybą padalija viešasis kelias ar upė, laikoma, kad sodyba yra išsidėsčiusi keliuose žemės sklypuose (žemės valdoje), ir šiame straipsnyje nustatyta pastatų ir inžinerinių statinių statybos sodybose teisė juose taikoma tol, kol šie žemės sklypai ir juose esantys statiniai priklauso tam pačiam žemės savininkui (bendraturčiams);

3) leidžiama atkurti kultūros paveldo objektus pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą;

4) leidžiama atstatyti identiškus buvusių sodybų pastatus ir jų inžinerinius statinius pirminėse jų stovėjimo vietose pagal išlikusius archyvinus dokumentus: vietovės planus, pastatų ir inžinerinių statinių projektus (brėžinius), matavimų bylas, kitus dokumentus, pagal kuriuos atkuriamas buvęs pastatų vaizdas (jų fasadai, medžiagos, konstrukcijos). Atstatant identiškus buvusios sodybos pastatus ir jų inžinerinius statinius, jų statybos vietai netaikomi šio Įstatymo 20 straipsnyje ir kituose teisės aktuose nustatyti statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto apribojimai, šios dalies 2 punkte nustatytas reikalavimas sodybos pastatus ir jos inžinerinius statinius išdėstyti ne didesniame kaip 2 hektarų plote ir šios dalies 7 punkte nustatyti statybos natūraliuose šlaituose apribojimai;

5) leidžiama naujus sodybos pastatus ir inžinerinius statinius statyti buvusios sodybos vietoje, atsižvelgiant į etnografinių regionų architektūros reikalavimus. Jei neįmanoma sodybos atstatyti toje vietoje, kur ji buvo, dėl to, kad vieta yra užlieta vandeniu dėl natūralaus upės ar ežero kranto linijos pasikeitimo, dėl vandens telkinio patvenkimo arba dėl reljefo formų pasikeitimo, užaugusio miško, nutiestų kelių ar kitų objektyvių priežasčių, pastatų statybai tokiu atveju gali būti parinkta kita, negu buvusi, pastatų vieta, tačiau pastatai turi būti išdėstomi ne didesniame kaip 2 hektarų plote taikant šio Įstatymo 20 straipsnyje bei kituose teisės aktuose nustatytus pastatų statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto ir šios dalies 7 punkte nustatytus statybos šlaituose apribojimus, kitus aplinkosauginius reikalavimus. Kai tokiais atvejais parenkant atstatomas sodybos pastatams naują jų statybos vietą žemės sklype dėl jo formos ar dėl kitų greta esančių objektų neįmanoma išlaikyti šio Įstatymo 20 straipsnyje bei kituose teisės aktuose nustatyto pastatų statybos atstumo nuo vandens telkinio kranto arba šios dalies 7 punkte nustatyto atstumo nuo šlaito briaunos, statybos vieta atstatomos sodybos pastatams privalo būti parenkama kitoje vietoje taip, kad atstumas nuo vandens ir nuo nurodytų šlaitų būtų kuo didesnis. Asmeninio naudojimo pirties statybai prie vandens telkinio taikomos šio Įstatymo 20 straipsnio 6 dalies nuostatos;

6) leidžiama remontuoti, rekonstruoti esamus statinius, statyti naujus statinius valstybinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose) ir (ar) savivaldybės ar jos dalies bendrajame plane numatytose vietose, taip pat rekonstruoti esamus statinius laikantis valstybinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose) ir (ar) savivaldybės ar jos dalies bendrajame plane nustatytų sprendinių, jeigu nurodyti planai numato specifines sąlygas jų rekonstrukcijai;

7) draudžiama statyti naujus pastatus statesniuose kaip 15 laipsnių natūraliuose šlaituose, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės ir apatinės briaunos, išskyrus šios dalies 3 ir 4 punktuose nurodytus atvejus arba kai naujų pastatų statybos vieta yra įsiterpusi tarp sodybų, namų valdų, kurių pastatai mažesniais atstumais yra pastatyti iki 1993 m. lapkričio 24 d. Statesniuose kaip 15 laipsnių natūraliuose šlaituose, taip pat arčiau kaip 50 metrų nuo šių šlaitų viršutinės ir apatinės briaunos draudžiama didinti esamų pastatų tūrius, išskyrus atvejus, kai pastatai rekonstruojami taikant etnografiniam regionui būdingus tūrius, formas, kai statomi nauji gyvenamosios paskirties pastato (namo) priklausiniai sukuriant būdingą sodybos planinę struktūrą arba kai valstybinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo planuose) numatyta galimybė padidinti pastatų tūrius;

8) sodybų pastatai statomi laikantis valstybinio parko nuostatuose nustatytų etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįstų reikalavimų, išskyrus atvejus, kai atkuriami kultūros paveldo objektai pagal Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymą ar šios dalies 4 punkte nurodytu atveju atstatomi identiškai buvusių sodybų pastatai;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

9) buvusios sodybos atstatymo teisė šioje dalyje nustatyta tvarka įgyvendinama taip, kad vietoj vienos buvusios sodybos gali būti atstatoma tik viena sodyba. Sprendimų dėl buvusių sodybų atstatymo priėmimo tvarką nustato Vyriausybė;

10) leidžiama statyti naujus statinius ir įrenginius, rekonstruoti esamus statinius, siekiant užtikrinti valstybės sienos apsaugą;

11) draudžiama statyti kitus naujus ūkinės veiklos objektus su įrenginiais, kuriems reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai ar taršos leidimai (išskyrus valstybinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo plane) ar savivaldybės ar jos dalies bendrajame plane numatytus miestų ir miestelių nuotekų valyklas, poilsio paskirties pastatus, kitus visuomeninės paskirties objektus, kurie nurodytus leidimus turėti privalo tik dėl to, kad per parą į aplinką išleis daugiau kaip 5 kubinius metrus buitės nuotekų), aerodromus, oro uostų infrastruktūros statinius ir įrenginius, vėjo elektrines (išskyrus šio straipsnio 5 dalies 2 punkte nurodytus atvejus);

12) leidžiama įrengti saulės šviesos energijos elektrines, saulės šilumos energijos kolektorius tik ant pastatų stogų ir (ar) pastatų fasadų, kurie nėra matomi nuo gamtos ir kultūros paveldo objektų (kompleksų), gatvės, kelio ar apžvalgos vietų (regyklų), turizmo trasų. Gyvenamojo prioriteto funkcinėse zonosė jų įrengimas reglamentuojamas valstybinio parko nuostatuose. Pastatuose ar sodybose, kurie yra kultūros paveldo objektai, šių inžinerinių statinių (įrenginių) statyba draudžiama;

4. Atsižvelgiant į etnografinio regiono architektūros tradicijas, valstybinio parko miestelių ir kaimų architektūros, kraštovaizdžio ypatumus, paveldo objektų, kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos poreikius, valstybinio parko nuostatuose apibrėžiami valstybinio parko steigimo tikslai, jo išskirtinė vertė, detalizuojami šio straipsnio 2 dalyje nustatyti apsaugos reikalavimai, nustatomi etnografinio regiono architektūros ir sodybų planavimo tradicijomis pagrįsti reikalavimai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

5. Šioje dalyje nurodytą veiklą vykdyti valstybinio parko ekologinės apsaugos, rekreacinio, gyvenamojo, ūkinio (žemės, miškų ar vandens ūkio) ar kito funkcinio prioriteto zonoje leidžiama, jeigu, atlikus vertinimą Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nustatyta tvarka arba Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka (kai veiklos poveikio aplinkai vertinimas neatliekamas pagal Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalį), yra priimtas sprendimas, kad planuojama veikla nepakenks valstybinio parko kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms. Visais atvejais sprendimas turi būti priimtas gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių tyrimo ir planuojamos įgyvendinti veiklos techninių, technologinių, vietos ir kitų sprendinių analizės pagrindu. Veikla, dėl kurios leistinumo sprendžiama atlikus vertinimą, yra:

1) tiesioginis žemės gelmių geologinis tyrimas tik bendro gelmių pažinimo, kartografavimo ar stebėsenos (monitoringo) tikslais;

2) vienos, ne aukštesnės kaip 25 metrai (matuojant iki aukščiausio konstrukcijų taško), vėjo elektrinės sodyboje ar prie esamų ūkinių pastatų statyba;

3) upių ir ežerų krantų, natūralaus upių nuotėkio ar natūralaus ežerų vandens lygio keitimas, kuris galimas tik neįrengiant užtvankų ir tik įgyvendinant stichinių nelaimių prevencines priemones, vykdant tvarkomosios paveldosaugos bei tvarkomosios statybos darbus Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatyta tvarka, gerinant laivybos vidaus vandens keliuose sąlygas. Šios veiklos negali sutrukdyti pasiekti gerą šių vandens telkinių būklę;

4) miško plotų, nenumatytų savivaldybių teritorijų miškų išdėstymo žemėtvarkos schemose, ir didesnių kaip vieno hektaro ploto sodų ar plantacinių želdinių įveisimas.

6. Valstybiniuose parkuose skatinama veikla, išsauganti ir išryškinanti kraštovaizdį, gamtos ir nekilnojamasias kultūros vertybes bei atkurianti tradicinius gamtinės ar kultūrinės aplinkos elementus, taip pat tradiciniai amatai ir verslai, pažintinis turizmas, pagal valstybinių parkų planavimo schemų (ribų ir tvarkymo planų) sprendinius teritorijos pritaikomos rekreacijai ir lankymui atsižvelgiant į kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamųjų kultūros vertybių išsaugojimo reikalavimus, taip pat skatinamas invazinių rūšių paplitimo mažinimas, saugomų rūšių apsaugos priemonių įgyvendinimas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, *Žin.*, 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

Nr. [XII-135](#), 2012-12-20, *Žin.*, 2013, Nr. 3-84 (2013-01-08)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

14 straipsnis. Biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos

1. Biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų steigimo tikslai:

1) sukurti reprezentatyvią kompleksinės ekologinės stebėsenos (monitoringo) sistemą – stebėti, kontroliuoti, prognozuoti gamtinių sistemų pokyčius;

2) atlikti biosferos naudojimo eksperimentus bei tyrimus;

3) plėtoti ekologinį švietimą bei propagandą;

4) garantuoti gamtinių kompleksų apsaugą.

2. Biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos yra:

1) biosferos rezervatai – steigiami įgyvendinti tarptautinę biosferos pokyčių stebėsenos (monitoringo) programą ir atlikti gamtosaugos eksperimentus reprezentaciniuose natūraliuose gamtinių zonų kompleksuose bei juos supančiose teritorijose;

2) biosferos poligonai – steigiami vykdyti nacionalinę ir regioninę aplinkos stebėseną (monitoringą) ypatingą geoeologinę svarbą turinčiose teritorijose.

3. Biosferos rezervatų planavimo schemose (ribų ir tvarkymo planuose) išskiriamos šios funkcinio prioriteto zonos: konservacinio (gamtiniai rezervatai ir draustiniai) ir ekologinės apsaugos prioritetų, taip pat eksperimentų, ekosistemų atkūrimo ir šiai teritorijai būdingos ūkinės veiklos zonos. Biosferos poligonuose taip pat gali būti išskirtos įvairaus funkcinio prioriteto zonos.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

15 straipsnis. Veiklos biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose reglamentavimas

1. Biosferos rezervatų nuostatus tvirtina Vyriausybė, biosferos poligonų – Vyriausybės įgaliota institucija.

2. Aplinkos stebėsenos (monitoringo) darbai biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose atliekami pagal specialias Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintas aplinkos tyrimo programas.

PENKTASIS SKIRSNIS

ATKURIAMOSIOS BEI EKOLOGINĖS APSAUGOS PRIORITETO TERITORIJOS. VEIKLOS JOSE REGLAMENTAVIMAS

16 straipsnis. Atkuriamieji ir genetiniai sklypai

1. Atkuriamųjų sklypų steigimo tikslai:

1) atkurti veiklos nuskurdintas gamtos išteklių rūšis arba jų kompleksus;

2) pagausinti bendrą gamtos išteklių fondą;

3) garantuoti atsinaujinančių gamtos išteklių išsaugojimą ir racionalų naudojimą.

2. Atkuriamieji sklypai steigiami valstybinėje žemėje uogynų, grybų, vaistažolynų, gyvūnijos, durpynų, požeminio vandens ir kitiems atsinaujinantiems ištekliams atkurti ir pagausinti. Jie steigiami gamtos ištekliams atkurti reikalingam laikotarpiui.

3. Genetinių sklypų steigimo tikslas yra išsaugoti veiklai reikalingos genetinės medžiagos išteklius. Šie sklypai steigiami valstybinėje žemėje genetiškai medynams ir kitų rūšių natūraliems genetiškai ištekliams išlaikyti.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

4. Siekiant išsaugoti genetinius medynus, esančius valstybiniuose ar savivaldybių draustiniuose, valstybinių parkų ar biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų draustiniuose, atskiros saugomos teritorijos (genetiniai sklypai) nesteigiamos (nesteigiami). Vyriausybės įgaliota institucija patvirtina tokių genetinių medynų, esančių valstybiniuose ar savivaldybių draustiniuose, valstybinių parkų ar biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų draustiniuose, sąrašą, kurio pagrindu informacija apie juos kaupiama Saugomų teritorijų valstybės kadastrė, o apsaugos priemonės numatomos atitinkamų saugomų teritorijų planavimo dokumentuose ir (ar) nuostatuose.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

17 straipsnis. Veiklos atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose reglamentavimas

1. Atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose ribojama veikla, mažinanti gamtos išteklius, taip pat naudingųjų iškasenų eksploatavimas, žemės, miškų, vandens, kito nekilnojamojo turto naudojimas bei nustatytų naudojimo būdų keitimas. Veiklos ribojimo pobūdį ir mastą nustato šių teritorijų nuostatai.

2. Atkuriamųjų ir genetinių sklypų nuostatus tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija.

3. Atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose, taip pat 5 km atstumu aplink šiuos sklypus draudžiama auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, *Žin.*, 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

18 straipsnis. Ekologinės apsaugos zonos

1. Ekologinės apsaugos zonų nustatymo tikslai:

- 1) užtikrinti bendrąją ekologinę kraštovaizdžio pusiausvyrą;
- 2) išsaugoti saugomų bei geoekologiškai svarbių gamtinio ir kultūrinio kraštovaizdžio kompleksų ar objektų (vertybių) aplinką, izoliuoti juos nuo neigiamo veiklos poveikio;
- 3) sumažinti neigiamą ūkinės veiklos objektų poveikį žmogui ir aplinkai.

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

2. Pagal apsaugos pobūdį ekologinės apsaugos zonos yra:

- 1) bendrosios ekologinės apsaugos – kurortų, pajūrio, požeminio vandens vandenviečių, paviršinių vandens telkinių, intensyvaus karsto apsaugos zonos;
- 2) buferinės apsaugos – valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir valstybinių draustinių, paveldo objektų buferinės apsaugos zonos;
- 3) fizinės apsaugos – paveldo objektų fizinės apsaugos zonos;
- 4) vizualinės (regimosios) apsaugos – paveldo objektų vizualinės (regimosios) apsaugos zonos; tai plotai, kuriuose aplinkos keitimas gali pakenkti šių objektų aplinkai ar trukdyti juos apžvelgti.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

3. Ekologinės apsaugos zonos pagal išsidėstymo pobūdį gali būti nustatomos kaip sklypai, juostos arba žiedai. Bendrosios ekologinės ir buferinės apsaugos zonos gali būti skirstomos į skirtingo apsaugos ir naudojimo režimo pozonius arba jose gali būti išskiriami tokie pozoniai.

4. *Neteko galios nuo 2017-05-01*

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

5. Ekologinės apsaugos zonos nustatomos atitinkamo lygmens ir rūšies teritorijų planavimo dokumentuose arba kituose dokumentuose šio Įstatymo, Žemės įstatymo, Geriamojo vandens įstatymo, Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo, Statybos įstatymo, Pajūrio juostos įstatymo nustatyta tvarka.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

19 straipsnis. Buferinės apsaugos zonos ir veiklos jose reglamentavimas

1. Kad būtų sumažintas neigiamas veiklos poveikis valstybiniams rezervatams, valstybiniams parkams, biosferos rezervatams, paveldo objektams, išsaugota šių teritorijų regimoji aplinka, jiems nustatomos, o valstybiniams draustiniams gali būti nustatomos buferinės apsaugos zonos. Valstybiniuose rezervatuose, valstybiniuose parkuose esančiuose rezervatuose, taip pat draustiniuose esantiems paveldo objektams buferinės apsaugos zonos nenustatomos.

2. Buferinės apsaugos zonos nustatomos tvirtinant valstybinių rezervatų, biosferos rezervatų ir valstybinių parkų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus), valstybinių draustinių ribų planus, gamtos paveldo objektų schemas.

3. Gamtinių rezervatų buferinėse apsaugos zonose draudžiama:

- 1) įrengti naujus naudingųjų iškasenų karjerus;
- 2) keisti hidrologinį režimą;
- 3) naudoti trąšas ir pesticidus ne žemės ūkio naudmenose;
- 4) kirsti mišką pagrindinio naudojimo plynuoju kirtimu 300 metrų pločio juostoje aplink rezervatą;
- 5) auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas. Šis draudimas taikomas ir teritorijose, esančiose 5 km atstumu aplink gamtinių rezervatų buferines apsaugos zonas.

4. Paveldo objektų buferinės apsaugos zonose nustatomos skirtingo apsaugos ir naudojimo režimo fizinės ir vizualinės (regimosios) apsaugos pozoniai.

5. Paveldo objektų fizinės apsaugos pozoniuose draudžiama:

1) kasti žemę ir atlikti kitus darbus, galinčius sukelti grunto deformaciją ir vibraciją, arti žemę, perkelti į kitą vietą riedulius, išskyrus atvejus, kai šie darbai susiję su paveldo objektų eksponavimu, naudojimu ar tvarkymu;

2) statyti statinius, nesusijusius su paveldo objektų eksponavimu ar tvarkymu;

3) laikyti aktyvias chemines, degias bei sprogstamąsias medžiagas;

4) statyti užtvankas bei keičiančius vandens lygį hidrotechninius statinius, tiesinti ir gilinti šaltinių ir upių vagas, išskyrus atvejus, kai atkuriami ir tvarkomi kultūros paveldo objektai (nekilnojamosios kultūros vertybės).

6. Paveldo objektų vizualinės (regimosios) apsaugos pozoniuose draudžiami darbai, trukdantys apžvelgti paveldo objektus.

7. Valstybinių parkų, valstybinių rezervatų ir draustinių bei biosferos rezervatų buferinės apsaugos zonose draudžiama statyti statinius, jeigu jie blogina paveldo objektų eksponavimo sąlygas, didina teritorijos vizualią (regimąją) taršą. Valstybinių parkų buferinės apsaugos zonų hidrologinės įtakos dalyse gali būti nustatyti bendrieji ekologinės apsaugos pazoniai.

8. Atskiroms kultūros paveldo objektų (nekilnojamųjų kultūros vertybių) rūšims pagal Vyriausybės patvirtintas taisykles yra nustatomi fizinės bei regimosios (vizualinės) apsaugos pazoniai, kurių tvarkymo režimas nustatomas pagal Nekilnojamųjų kultūros vertybių apsaugos įstatymo reikalavimus.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, *Žin.*, 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

20 straipsnis. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos ir pakrantės apsaugos juostos ir veiklos jose reglamentavimas

1. Kad į vandens telkinius nepatektų pavojingų medžiagų, vandens telkinių krantai būtų apsaugoti nuo erozijos, būtų užtikrintas vandens telkinių pakrančių ekosistemų stabilumas, išsaugota migracinių koridorių funkcija, saugomas vandens telkinių pakrančių gamtinis kraštovaizdis ir jo estetiškos vertybės, sudarytos palankios sąlygos rekreacijai, užtikrinta visuomenės teisė naudotis vandens telkiniais ir eiti jų pakrantėmis, išskiriamos paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos dalyje prie vandens telkinio nustatoma pakrantės apsaugos juosta. Prie rezervatuose esančių paviršinių vandens telkinių jų apsaugos zonos ir pakrančių apsaugos juostos nenustatomos.

2. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonų ir pakrančių apsaugos juostų nustatymo tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

3. Paviršinių vandens telkinių apsaugos zonose draudžiama:

1) lieti srutas arba skystą mėšlą neįterpiant jų į gruntą;

2) įrengti sąvartynus, kapines, išskyrus veikiančių kapinių išplėtimą, nemažinant atstumo iki vandens telkinio;

3) statyti pastatus vidutinės ir didesnės už vidutinę potvynių rizikos (vieno procento ir didesnės užliejimo tikimybės) teritorijose, kurias nustato Vyriausybės įgaliota institucija, išskyrus jose esančias sodybas;

4) statyti pastatus natūraliuose šlaituose, kurių nuolydis didesnis kaip 15 laipsnių, išskyrus atvejus, kai sodybose ar buvusiose sodybose statomi sodybų pastatai ir inžineriniai statiniai, taip pat statomi susisiekimo, energetikos, kitai inžinerinei infrastruktūrai būtini statiniai. Sodyboje gali būti tik vienas gyvenamosios paskirties pastatas (namas), kuris gali būti vieno ar dviejų butų;

5) statyti pastatus mažesniu atstumu iki pakrantės apsaugos juostos, negu nustatyta Vyriausybės patvirtintose Specialiosiose žemės ir miško naudojimo sąlygose, išskyrus pastatus miestuose, miesteliuose ir kaimų kompaktiškai užstatylose teritorijose, sodybose, savivaldybių ar jų dalių bendruosiuose planuose numatytoje urbanizuoti teritorijose kaime ir šio straipsnio 6 dalyje nurodytas pirtis. Statant naujus pastatus arba rekonstruojant esamus pastatus sodybose, kurių pastatai yra mažesniu, negu Vyriausybės nustatytas minimalus atstumas, atstumu nuo pakrantės apsaugos juostos, draudžiama mažinti atstumą iki pakrantės apsaugos juostos;

6) statyti, laikyti ir naudoti apgyvendinimui ir nakvynei vagonėlius ar kitus kilnojamuosius objektus arba įrenginius, išskyrus atvejį, kai sodyboje laikomas ir naudojamas ne daugiau kaip vienas vagonėlis, taip pat atvejus, kai tokie objektai laikomi ir naudojami kempinguose, prie statomų ypatingų ir neypatingų statinių jų statybos laikotarpiu turint teisės aktų nustatyta tvarka išduotą leidimą statyti naują ar rekonstruoti esamą statinį, mokslo institucijų vykdomiems moksliniams tyrimams atlikti, masiniam

renginiui rengti turint savivaldybės institucijos išduotą leidimą, kai laikomos ir naudojamos teisės aktu nustatyta tvarka įregistruotų bitynų kilnojamosios bitidės, taip pat kai minėti kilnojamieji objektai naudojami teisės aktu nustatytose vietose ir laiku vykdant verslinę žūklę;

7) auginti ir dauginti genetiškai modifikuotus organizmus, augalus ir jų sėklas.

4. Pakrantės apsaugos juostoje draudžiama:

1) dirbti žemę, naudoti trąšas, cheminius augalų apsaugos produktus, kitas chemines medžiagas ir jų mišinius, jeigu jie gali patekti į vandenį, išskyrus Vyriausybės patvirtintose Specialiosiose žemės ir miško naudojimo sąlygose nustatytus atvejus;

2) vykdyti žemės darbus, keisti kranto liniją, reljefą ir žemės paviršių, išskyrus atvejus, kai kranto linija, reljefas ar žemės paviršius keičiami statant šio straipsnio 5 dalyje nurodytus statinius, taikant esamų statinių apsaugos nuo potvynių, erozijos prevencijos ar jos padarinių šalinimo priemones, taip pat atliekant paviršinių vandens telkinių tvarkymo darbus vadovaujantis Vyriausybės įgalios institucijos patvirtintu Paviršinių vandens telkinių tvarkymo reikalavimų aprašu.

5. Pakrantės apsaugos juostoje leidžiama statyti tik hidrotechnikos statinius, vandens paėmimo ir išleidimo į vandens telkinius įrenginius ir statinius, vandenvietes, informacinius ženklus (įskaitant šio straipsnio 10 dalyje nurodytus informacinius ženklus apie žemės nuosavybės formą), standus, lieptus, pėsčiųjų takus, vandens telkinio pakrantės apsaugos juostą kertančius kelius ir inžinerinius tinklus, tiltus, uostuose ir prieplaukose – jų statinius, elingus – savivaldybės ar jos dalies bendrajame plane nustatytoje rekreacinėje teritorijoje, nesudėtingus paplūdimių statinius, kurių sąrašą nustato Vyriausybės įgaliojanti institucija, ir įrenginius, draustiniuose, valstybiniuose parkuose ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose – šių saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytus ir kitus su steigimo tikslais susijusius statinius. Pakrantės apsaugos juostoje leidžiama atlikti čia teisėtai pastatyto pastato kapitalinį remontą.

6. Sodybose ir kitos paskirties (rekreacinio naudojimo būdo) žemės sklypuose už pakrantės apsaugos juostos ribų paviršinių vandens telkinių apsaugos zonos gali būti statoma tik po vieną ne didesnio kaip 25 kvadratinį metrų bendrojo ploto ir ne aukštesnę kaip 4,5 metro (aukštis skaičiuojamas nuo statiniu užstatomo ploto žemės paviršiaus vidutinės altitudės iki pastato stogo kraigo) asmeninio naudojimo pirtį be rūšio.

7. Draudžiama važiuoti motorinėmis transporto priemonėmis ir jas statyti arčiau kaip 25 metrai nuo vandens telkinio kranto, išskyrus atvejus, kai mažesniu, negu nurodyta, atstumu šiomis priemonėmis važiuojama ar jos statomos čia esančiuose keliuose, gatvėse, aikštėse, stovėjimo aikštelėse, gyvenamųjų namų kiemuose, taip pat vykdant valstybės sienos apsaugą, aplinkos, miškų, saugomų teritorijų apsaugą ir valstybinę kontrolę, laivybos valstybinę kontrolę, aplinkos monitoringo ir tyrimo darbus, specialiųjų tarnybų užduotis, lestinus žemės ar miškų ūkio, melioracijos, vidaus vandens kelių priežiūros ir statinių statybos darbus, teisės aktuose nustatytose vietose – verslinę žūklę, taip pat atvejus, kai reikia į vandenį nuleisti plaukiojimo priemonės arba užvažiuoti motorinėmis transporto priemonėmis ant vandens telkinių ledo, jeigu teisės aktai vandens telkinyje leidžia tokią veiklą.

8. Vandens telkinių pakrančių užtvėrimo reglamentavimas:

1) pakrantėje 5 metrų atstumu nuo vandens telkinio kranto (esant vidutiniam vandens lygiui) negali būti tveriamos tvoros, kitais statiniais, įrenginiais ar įveisiamais želdiniais, medžių ir krūmų liekanomis kliudoma pakrante eiti asmenims (toliau šiame straipsnyje – užtvėrimai);

2) jeigu žemės juosta, nurodyta šios dalies 1 punkte, yra užpelkėjusi arba yra stačiame šlaite (skardyje), užtvėrimų draudimas taikomas taip, kad bent vieno metro pločio žemės juosta turi būti tinkama eiti asmenims vandens telkinio pakrante;

3) šios dalies 1 ir 2 punktuose nurodytose pakrantės dalyse gali būti aptverti statiniai ar įrenginiai dėl jų eksploatavimo saugumo (kai tai numatyta normatyviniuose dokumentuose), paveldo objektai, parkai ir kiti atskirieji želdynai, botanikos, zoologijos sodai, dendrologinės kolekcijos, vaikų poilsiui skirtos teritorijos, teritorijos, kuriose įgyvendinamos gamtotvarkos priemonės (kai tai numatyta saugomos teritorijos gamtotvarkos plane);

9. Jeigu dėl įvykusios kranto erozijos (vandens telkinio kranto linijos pasislinkimo) nebeužtikrinamas šio straipsnio 8 dalyje nurodytas reikalavimas dėl užtvėrimų nebuvimo, žemės savininkas ar valdytojas gali imtis priemonių atkurti erozijos pažeistą pakrantę. Jeigu pakrantės atkūrimo priemonės nevykdomos, užtvėrimai iš šio straipsnio 8 dalies 1 ir 2 punkte nurodyto pločio pakrantės dalies turi būti pašalinti per vienerius metus nuo kranto erozijos fakto paaiškėjimo. Kranto erozijos fakto paaiškėjimo momentu laikomas valstybinio aplinkos apsaugos inspektoriaus ar valstybinio saugomų teritorijų pareigūno surašytas aktas, kuriuo, įvertinus kranto būklę ir erozijos tendencijas, konstatuojama, kad reikalavimas dėl užtvėrimų pakrantėje nebuvimo neįvykdomas dėl įvykusios kranto erozijos.

10. Asmenų teisė naudoti vandens telkinio pakrantės apsaugos juostą apsistoti yra neatskiriama nuo pareigos užtikrinti, kad apsistojimo vietoje aplinka nebūtų teršiama atliekomis ir kad čia esančios atliekos būtų surinktos ir išvežtos (išneštos). Apsistojimu pakrantėje laikomas asmenų buvimas vienoje vietoje ilgesnį laiką negu reikia pereiti pakrantės apsaugos juostą. Jeigu pasirinktoje apsistoti vandens telkinio pakrantės apsaugos juostos dalyje yra nurodyta informacija (pastatytas Vyriausybės įgaliotos institucijos rekomenduojamos formos informacinis ženklas) apie tai, kad žemės sklypas yra privati nuosavybė, savarankiškai pakrantės apsaugos juostoje apsistojantieji asmenys be žemės savininko sutikimo gali apsistoti tik šviesiu paros metu (ne anksčiau kaip pusantros valandos iki saulės patekėjimo ir ne vėliau kaip pusantros valandos saulei nusileidus) šio straipsnio 8 dalies 1 ir 2 punktuose nurodytoje pakrantės apsaugos juostos dalyje.

11. Šio straipsnio nuostatos draustiniuose, paveldo objektų teritorijose ir valstybiniuose parkuose taikomos tiek, kiek jos neprieštaruoja šio Įstatymo 9, 11 ir 13 straipsnių nuostatomis.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, Žin., 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, Žin., 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

20¹ straipsnis. Požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonos ir veiklos jose reglamentavimas

1. Požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonos nustatomos, kad požeminio vandens vandenvietės nebūtų užterštos pavojingomis medžiagomis. Požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonų nustatymo tvarką nustato aplinkos ministras.

2. Atsižvelgdama į šio straipsnio 1 dalyje nustatytą apsaugos tikslą, tvirtindama Specialiųjų žemės naudojimo sąlygų aprašą požeminio vandens vandenviečių apsaugos zonose, Vyriausybė nustato ūkinės veiklos, galinčios užteršti iš vandenviečių paimamą vandenį, apribojimus.

Papildyta straipsniu:

Nr. [XII-1784](#), 2015-06-11, paskelbta TAR 2015-06-19, i. k. 2015-09799

ŠEŠTASIS SKIRSNIS GAMTINIS KARKASAS

21 straipsnis. Gamtinio karkaso nustatymo tikslai

Gamtinio karkaso nustatymo tikslai:

- 1) sukurti vientisą gamtinio ekologinio kompensavimo teritorijų tinklą, užtikrinantį kraštovaizdžio geoeologinę pusiausvyrą ir gamtinius ryšius tarp saugomų teritorijų, sudaryti prielaidas biologinei įvairovei išsaugoti;
- 2) sujungti didžiausią ekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijai reikalingas teritorijas;
- 3) saugoti gamtinį kraštovaizdį ir gamtinius rekreacinius išteklius;
- 4) didinti šalies miškingumą;
- 5) optimizuoti kraštovaizdžio urbanizacijos bei technogenizacijos ir žemės ūkio plėtrą.

22 straipsnis. Gamtinio karkaso sudėtis ir nustatymas

1. Gamtinis karkasas jungia įvairias teritorijas: rezervatus, draustinius, valstybinius parkus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, ekologinės apsaugos zonas, taip pat miškų ūkio, gamtines rekreacines ir ekologiškai svarbias agrarines teritorijas.

2. Gamtinį karkasą sudaro:

1) geoeologinės takoskyros – teritorijų juostos, jungiančios ypatinga ekologine svarba bei jautrumu pasižyminčias vietas: upių aukštupius, vandenskyras, aukštumų ežerynus, kalvynus, pelkynus, priekrantes, požeminių vandenių intensyvaus maitinimo ir karsto paplitimo plotus. Jos skiria stambias gamtines ekosistemas ir palaiko bendrąją gamtinio kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą;

2) geosistemų vidinio stabilizavimo arealai ir ašys – teritorijos, galinčios pakeisti šoninių nuotėkių ar kitus gamtinės migracijos srautus, taip pat reikšmingos biologinės įvairovės požiūriu: želdinių masyvai ir grupės, natūralios pievos, pelkės bei kiti vertingi stambiųjų geosistemų ekotopai. Šios teritorijos kompensuoja neigiamą ekologinę įtaką gamtinėms geosistemoms;

3) migraciniai koridoriai – slėniai, raguvynai bei dubakloniai, kitos teritorijos, kuriomis vyksta intensyvi medžiagų, energijos ir gamtinės informacijos srautų apykaita ir augalų bei gyvūnų rūšių migracija.

3. Pagal svarbą gali būti skiriamas europinės, nacionalinės, regioninės ir vietinės reikšmės gamtinis karkasas, nustatomas teritorijų planavimo dokumentuose Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintų Gamtinio karkaso nuostatų nustatyta tvarka. Aukštesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose nustatytas gamtinis karkasas detalizuojamas žemesnio lygmens teritorijų planavimo dokumentuose.

4. Biologinės įvairovės apsaugai gamtinio karkaso teritorijose gali būti išskiriamas ekologinis tinklas, jungiantis didžiausią bioekologinę svarbą turinčias buveines, jų aplinką bei gyvūnų ir augalų migracijos koridorius. Išskiriant gamtinį karkasą, atsižvelgiama į būtinybę užtikrinti „Natura 2000“ tinklo ekologinį vientisumą, sukuriant ar išsaugant kraštovaizdžio elementus, kurie būtų svarbūs laukinei faunai ir florai. Prie tokių svarbių kraštovaizdžio elementų priskiriami tie, kurie dėl savo linijinės ar tęstinės struktūros ar dėl savo jungiamosios funkcijos yra būtini laukinių rūšių migracijai, plitimui ir genetiniams mainams.

5. *Neteko galios nuo 2014-01-01.*

6. Gamtiniame karkase (įskaitant Europos ekologinio tinklo „Natura 2000“ teritorijas) esančiuose rezervatuose, draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijose, ekologinės apsaugos zonose, atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose veiklos apribojimus nustato šis Įstatymas, gamtinio karkaso nuostatai, kiti šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodyti veiklą saugomose teritorijose reglamentuojantys dokumentai. Gamtinio karkaso rekreacinės, miškų ūkio ir agrarinės paskirties teritorijose draudžiama statyti pramonės įmones, kurioms reikalingi taršos integruotos prevencijos ir kontrolės leidimai, ir gyvenamuosius kvartalus. Leidžiama tokia veikla, kuri užtikrina kraštovaizdžio ekologinę pusiausvyrą ir ekosistemų stabilumą, atkuria pažeistas ekosistemas, yra vykdoma pagal teritorijų planavimo dokumentus.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, *Žin.*, 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

SEPTINTASIS SKIRSNIS

SAUGOMŲ TERITORIJŲ STEIGIMAS, APSKAITA, APSAUGA IR TVARKYMAS

23 straipsnis. Saugomų teritorijų steigimas ir jų ribų nustatymas

1. Valstybinius rezervatus, biosferos rezervatus ir valstybinius parkus steigia, jų ribas nustato ir keičia Vyriausybė, tvirtindama šių saugomų teritorijų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus), Vyriausybės įgaliotos institucijos teikimu.

2. Rezervatines apyrbes ir valstybinius draustinius steigia, jų ribas bei rūšį nustato ir keičia Vyriausybė, tvirtindama šių saugomų teritorijų ribų planus, Vyriausybės įgaliotos institucijos teikimu.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, *paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850*

3. Biosferos poligonus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus steigia, jų ribas nustato ir keičia Vyriausybės įgaliota institucija, tvirtindama šių saugomų teritorijų ribų planus.

4. Gamtos paveldo objektus (saugomus gamtinio kraštovaizdžio objektus) saugomais objektais skelbia Vyriausybės įgaliota institucija, tvirtindama šių objektų schemas.

5. Savivaldybių draustinius steigia, jų ribas nustato ir keičia savivaldybių tarybos, tvirtindamos savivaldybių draustinių ribų planus, o savivaldybės saugomais objektais savivaldybių gamtos paveldo objektus savivaldybių tarybos skelbia, tvirtindamos šių objektų schemas. Savivaldybės taryba sprendimą dėl savivaldybės draustinio įsteigimo arba sprendimą dėl gamtos paveldo objekto paskelbimo savivaldybės saugomu objektu gali panaikinti šiais atvejais, jeigu:

1) Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos nustato, kad vertybės, dėl kurių įsteigtas draustinis, arba gamtos paveldo objektas sunyko neatstatomai ir dėl to netikslinga taikyti apsaugą teritorijai pagal šį Įstatymą;

2) parengtu saugomos teritorijos specialiojo teritorijų planavimo dokumentu numatoma savivaldybės draustiniui suteikti valstybinio draustinio statusą ar įtraukti jį į kompleksinę saugomą teritoriją arba savivaldybės saugomą gamtos paveldo objektą siūloma paskelbti valstybės saugomu gamtos paveldo objektu ar gamtos paminklu.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

6. Šio straipsnio 1, 2, 3, 4 ir 5 dalyse nurodytų saugomų teritorijų steigimo kriterijus nustato Vyriausybė arba jos įgaliota institucija.

7. Kultūros paveldo objektai ir vietovės (nekilnojamosios kultūros vertybės) skelbiami saugomais, jų teritorijos ir apsaugos zonos nustatomos Nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

8. Pasiūlymai steigti valstybinius rezervatus, valstybinius parkus, valstybinius draustinius, biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijas turi būti pagrįsti moksliniais tyrimais, kurių pagrindu parengiama atitinkamos saugomos teritorijos planavimo schema (ribų ir tvarkymo planas) arba ribų planas.

9. Savivaldybių institucijos, nevyriausybinės organizacijos, fiziniai ar juridiniai asmenys Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali inicijuoti rezervatų, valstybinių parkų, draustinių, biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų, atkuriamųjų ir genetinių sklypų įsteigimą arba jų ribų pakeitimą, gamtos paveldo objektų paskelbimą saugomais.

10. Vietovės saugomoms teritorijoms steigti gali būti numatomos kompleksinio teritorijų planavimo dokumentuose.

11. Kai gamtos ar kultūros paveldo teritoriniams kompleksams ir objektams (vertybėms) gresia išnykimas, sunaikinimas arba vertės praradimas, Vyriausybės įgaliotos institucijos teikimu Vyriausybė nustato laikinus jų apsaugos reikalavimus, taikomus tol, kol bus išspręstas saugomos teritorijos įsteigimo ar gamtos paveldo objekto paskelbimo saugomu objektu klausimas, tačiau ne ilgiau kaip 5 metus.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

24 straipsnis. Saugomų teritorijų įrašymas į tarptautinės svarbos saugomų teritorijų sąrašus ir veiklos jose reglamentavimas

1. Lietuvos Respublikos saugomoms teritorijoms arba jų dalims, kuriose yra tarptautinės svarbos kraštovaizdžio kompleksų, buveinių, retų bei nykstančių augalų ir gyvūnų rūšių ar jų bendrijų bei populiacijų, taip pat gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių), gali būti suteiktas tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusas ir (ar) jos gali būti įrašytos į tarptautinės svarbos saugomų teritorijų sąrašus. Pasiūlymus saugomas teritorijas, išskyrus kultūrinius draustinius, kultūrinius rezervatus ir istorinius nacionalinius ir istorinius regioninius parkus, įrašyti į šiuos sąrašus teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybės įgaliota institucija, jeigu tarptautinėse sutartyse nenustatyta kitaip. Kultūriniai draustiniai, kultūriniai rezervatai, istoriniai nacionaliniai ir istoriniai regioniniai parkai į tarptautinės svarbos saugomų teritorijų sąrašus įrašomi Lietuvos Respublikos nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos įstatymo nustatyta tvarka.

2. Saugomoms teritorijoms, turinčioms tarptautinės svarbos saugomos teritorijos statusą ir (ar) įrašytoms į tarptautinės svarbos saugomų teritorijų sąrašus, taikomi tarptautinėse konvencijose, sutartyse nustatyti reikalavimai. Į tarptautinės svarbos saugomų teritorijų sąrašus patenkančių teritorijų apsaugos ypatumus taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybė.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, *Žin.*, 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

24¹ straipsnis. „Natura 2000“ tinklo sudarymas ir „Natura 2000“ tinklo teritorijų apsauga

1. Buveinių apsaugai svarbios teritorijos nustatomos vietovėse, kuriose yra Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai ir Europos bendrijos svarbos rūšių buveinės. Teritorijos atrenkamos šio straipsnio 4 dalyje nustatyta tvarka atsižvelgiant į tai, kokią Lietuvos Respublikos teritorijos dalį užima Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai ir rūšių, kurioms išsaugoti reikia nustatyti buveinių apsaugai svarbias teritorijas, buveinės.

2. Kiekvienu ir dydžiu tinkamiausios paukščių apsaugai svarbios teritorijos nustatomos vadovaujantis moksliniais tyrimais ir atsižvelgiant į laukinių paukščių apsaugos poreikį geografiniame jūros ir sausumos plote, apimančiame europinę teritoriją valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo. Nustatant jas, siekiama šių tikslų:

1) kad savo areale išliktų ir veistų tokios į Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių sąrašą įrašytos paukščių rūšys: kurioms gresia pavojus išnykti; kurioms gali pakenkti tam tikri jų buveinių pokyčiai; kurios laikomos retomis dėl jų mažų populiacijų ar riboto arealo; kurioms dėl specifinio jų

buveinių pobūdžio reikia išskirtinio dėmesio. Vertinant visada remiamasi laukinių paukščių rūšių populiacijų gausumo tendencijomis ir pokyčiais;

2) kad būtų išsaugotos nuolatos aptinkamų migruojančių laukinių paukščių rūšių, neįrašytų į Europos bendrijos svarbos paukščių rūšių sąrašą, veisimosi, šėrimosi, žiemojimo ir poilsio teritorijos, esančios jų migracijos kelyje, kreipiant išskirtinį dėmesį šlapžemių, ypač tarptautinės svarbos, apsaugai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

3. Vietovių, kuriose nustatomos paukščių apsaugai svarbios arba buveinių apsaugai svarbios teritorijos, atrankos kriterijus tvirtina Vyriausybės įgaliota institucija. Tvirtinant buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, nustatoma, kurie Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai, augalų ir gyvūnų rūšys yra prioritetiniai natūralių buveinių tipai, prioritetinės augalų ir gyvūnų rūšys.

4. Vientisam buveinių apsaugai svarbių teritorijų ekologiniam tinklui sukurti Vyriausybės įgaliota institucija:

1) organizuoja mokslinius tyrimus, kad vadovaujantis buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijais būtų atrinktos juos atitinkančios vietovės, ir patvirtina jų sąrašą, nurodydama, kokie Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipai, augalų ir gyvūnų rūšys aptinkami tose vietovėse. Dideliuose arealuose paplitusių gyvūnų rūšių atveju tokios vietovės atitinka šių rūšių natūralaus arealo vietas, kuriose yra jų gyvenimui ir veisimuisi svarbūs fiziniai ar biologiniai veiksniai. Dideliuose arealuose paplitusių vandens gyvūnų rūšių atveju tokios vietovės siūlomos tik ten, kur yra aiškiai išskiriamas plotas, kuriame yra jų gyvenimui ir veisimuisi būtinų fizinių ir biologinių veiksnių;

2) vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą pateikia svarstyti Europos Komisijai, kad būtų sudarytas ir patvirtintas atitinkamo biogeografinio regiono Europos bendrijos svarbos teritorijų sąrašas. Apie kiekvieną teritoriją Europos Komisijai pateikiama informacija (teritorijos žemėlapis, jos pavadinimas, padėtis, plotas ir duomenys, gauti taikant buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus) pagal Europos Komisijos nustatytą formą. Kartu su sąrašu pateikiami skaičiavimai, koks turi būti Europos bendrijos finansavimas, kad Lietuvos Respublika galėtų nustatyti ir įgyvendinti būtinas apsaugos priemones teritorijose, kuriose yra aptinkami prioritetiniai natūralių buveinių tipai ir (arba) prioritetinės augalų ir gyvūnų rūšys;

3) priėmus siūlo Europos Komisijai keisti pateiktą vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą, atsižvelgiant į Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių ar augalų ir gyvūnų rūšių mokslinių tyrimų ir jų apsaugos būklės stebėsenos rezultatus, taip pat siūlo panaikinti buveinių apsaugai svarbią teritoriją, jeigu atliekant stebėseną nustatyti natūralūs pokyčiai teikia tam pagrindą;

4) konsultuojasi su Europos Komisija, kad būtų galima palyginti Europos Komisijos ir Lietuvos Respublikos naudojamus mokslinių tyrimų duomenis tais atvejais, kai Europos Komisija nustato, kad vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąraše nenurodyta vietovė, kurioje aptinkamas prioritetinis natūralių buveinių tipas ar prioritetinė augalų ar gyvūnų rūšis, pagal Europos Komisijos turimą mokslinę informaciją svarbi to prioritetinio natūralių buveinių tipo palaikymui arba prioritetinės augalų ar gyvūnų rūšies išlikimui;

5) organizuoja, kad kuo greičiau, bet ne vėliau kaip per 6 metus po to, kai pasiūlytą vietovę Europos Komisija patvirtina Europos bendrijos svarbos teritorija, joje būtų nustatyta buveinių apsaugai svarbi teritorija pagal šio straipsnio 5 dalies reikalavimus.

5. Buveinių ir paukščių apsaugai svarbias teritorijas nustato Vyriausybės įgaliota institucija pagal Vyriausybės nustatytą tvarką. Tokios teritorijos nustatomos patvirtinant jų sąrašą, ribas ir nurodant apsaugos prioritetus, atsižvelgiant į teritorijos svarbą palaikant ar atkuriant Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų arba Europos bendrijos svarbos rūšių palankią apsaugos būklę ir užtikrinant „Natura 2000“ tinklo vientisumą, taip pat atsižvelgiant į toms vietovėms gresiantį degradavimą ar sunaikinimą. Sprendimas dėl buveinių ir paukščių apsaugai svarbios teritorijos nustatymo Europos bendrijos svarbos teritorijoje arba vietovėje, atitinkančioje paukščių apsaugai svarbios teritorijos atrankos kriterijus, gali būti priimtas, jeigu yra bent viena iš šių sąlygų:

1) vietovė yra Lietuvos Respublikos saugomoje teritorijoje;

2) vietovė arba jos dalis nepatenka į Lietuvos Respublikos saugomą teritoriją, tačiau Vyriausybės įgaliota institucija, išanalizavusi vietovėje veiklą reglamentuojančius dokumentus, nustatė, kad reikiama apsaugą garantuoja vietovei taikomos įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatos, teritorijų planavimo dokumentų sprendiniai, su žemės savininkais ar valdytojais sudarytos apsaugos sutartys.

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

6. Jeigu šio straipsnio 5 dalyje nurodytų sąlygų nėra, buveinių ar paukščių apsaugai svarbi teritorija atitinkamoje vietovėje nustatoma tik šio Įstatymo 23 straipsnyje nustatyta tvarka įsteigus joje Lietuvos Respublikos saugomą teritoriją (parenkant geriausiai atitinkančią saugotinių objektų apsaugos ir tvarkymo poreikius saugomos teritorijos rūšį) arba pakeitus greta esančios Lietuvos Respublikos saugomos teritorijos ribas, arba papildžius reikiamus teritorijų planavimo dokumentus apsaugą numatančiais sprendiniais, arba sudarius apsaugos sutartis su žemės savininkais ar valdytojais. Reikiamos apsaugos vietovei suteikimo veiksmai numatomi ir įgyvendinami pagal Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą ir paskelbtą vietovės gamtotvarkos planą.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

7. Vyriausybės įgaliota institucija apie nustatytas paukščių apsaugai svarbias teritorijas reikiamą informaciją pateikia Europos Komisijai pagal šios nustatytą formą, kad Europos Komisija galėtų imtis atitinkamų iniciatyvų bendradarbiavimui užtikrinti, kuris būtinas, kad paukščių apsaugai svarbios teritorijos sudarytų nuoseklią visumą, atitinkančią laukinių paukščių rūšių apsaugos reikalavimus europinėje teritorijoje valstybių narių, kurioms taikoma Sutartis dėl Europos Sąjungos veikimo.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

8. Vyriausybės įgaliotos institucijos organizuoja, kad būtų nustatytos būtinos apsaugos priemonės buveinių apsaugai svarbioms teritorijoms, ir prireikus įgyvendina atitinkamus tvarkymo dokumentus, parengtus specialiai šioms teritorijoms ar įtrauktus į kitus plėtros planus, ir užtikrina, kad atitinkamais įstatymais, administracinėmis priemonėmis arba su žemės savininkais ir valdytojais sudaromomis apsaugos sutartimis būtų nustatytos apsaugos priemonės, atitinkančios teritorijose esančių Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių tipų, augalų ir gyvūnų rūšių ekologinius reikalavimus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

9. Vyriausybės įgaliotos institucijos imasi priemonių, kad buveinių apsaugai svarbiose teritorijose būtų išvengta natūralių buveinių ir rūšių buveinių blogėjimo ir rūšių, kurių apsaugai buvo nustatytos buveinių apsaugai svarbios teritorijos, trikdymo, jei toks trikdymas galėtų būti reikšmingas, norint palaikyti ar atkurti palankią Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių, augalų ir gyvūnų rūšių apsaugos būklę.

10. Planai ir projektai, neskirti arba nebūtinai buveinių apsaugai svarbios teritorijos tvarkymui, bet galintys ją reikšmingai paveikti individualiai arba kartu su kitais planais ar projektais, turi būti tinkamai vertinami dėl galimo poveikio teritorijai Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatyme ar Vyriausybės tvirtinamame Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos apraše nustatyta tvarka, atsižvelgiant į teritorijos gamtosauginius tikslus. Atsižvelgdamos į poveikio teritorijai vertinimą ir šio straipsnio 11 dalies nuostatas, valstybės ar savivaldybių institucijos ar įstaigos gali pritarti planui ar projektui tik įsitikinusios, kad planas ar projektas neigiamai nepaveiks nagrinėjamos teritorijos vientisumo, ir prireikus išsiaiškinusios visuomenės nuomonę.

11. Jeigu šio straipsnio 10 dalyje nurodytas planas ar projektas, nepaisant poveikio teritorijai neigiamo įvertinimo ir nesant kitų alternatyvių sprendimų, privalo būti įgyvendintas dėl įpareigojančių svarbesnio visuomenės intereso priežasčių, tarp jų socialinio ir ekonominio pobūdžio, įgyvendinamos visos kompensacinės priemonės, kad bendras „Natura 2000“ tinklo vientisumas būtų išsaugotas. Apie nustatytas kompensacines priemones informuojama Europos Komisija. Kai atitinkamoje teritorijoje yra prioritetinis natūralių buveinių tipas ir (arba) prioritetinė augalų ar gyvūnų rūšis, vieninteliai galimi pateikti motyvai yra susiję su žmonių sveikata ar viešuoju saugumu arba su svarbiomis aplinkai palankiomis pasekmėmis. Dėl galimybės pritaikyti motyvus, susijusius su kitomis, negu nurodyta, įpareigojančiomis svarbesnio visuomenės intereso priežastimis, būtina kreiptis į Europos Komisiją jos nuomonės tokiu klausimu. Kompensacinių priemonių bendram „Natura 2000“ tinklo vientisumui išsaugoti taikymo tvarką ir informacijos apie patvirtintas kompensacines priemones teikimo Europos Komisijai ir kreipimosi į Europos Komisiją dėl jos nuomonės tvarką nustato Vyriausybės įgaliota institucija.

12. Buveinių apsaugai svarbiose teritorijose, kuriose atidėtas nuo Europos bendrijos bendrojo finansavimo priklausomų apsaugos priemonių, nurodytų šio straipsnio 8 dalyje, vykdymas, draudžiama imtis priemonių, galinčių pabloginti šių teritorijų būklę.

13. Šio straipsnio 9, 10 ir 11 dalyse nustatyti apsaugos reikalavimai vietovėms pradedami taikyti, kai jas Vyriausybės įgaliota institucija įrašo į vietovių, atitinkančių buveinių apsaugai svarbių teritorijų atrankos kriterijus, sąrašą. Šio straipsnio 4 dalies 4 punkte nurodytu atveju, kai Vyriausybės įgaliota institucija konsultuojasi su Europos Komisija, kol bus priimtas sprendimas dėl vietovės priskyrimo Europos bendrijos svarbos teritorijoms, teritorijai taikomi šio straipsnio 9 dalyje numatyti apsaugos reikalavimai.

14. Šio straipsnio 9, 10 ir 11 dalyse nustatyti apsaugos reikalavimai taikomi ir paukščių apsaugai svarbioms teritorijoms. Laukinių paukščių rūšių buveines teršti ar pažeisti draudžiama ir už paukščių apsaugai svarbių teritorijų ribų.

15. Šio straipsnio 5 dalyje nurodytų sprendimų priėmimo ir 8 ir 9 dalyse nustatytų apsaugos reikalavimų įgyvendinimo tvarką nustato Vyriausybės patvirtinti Bendrieji buveinių ar paukščių apsaugai svarbių teritorijų nuostatai.

16. „Natura 2000“ tinklo teritorijose ir už jų ribų stebima laukinių paukščių, Europos bendrijos svarbos natūralių buveinių, augalų ir gyvūnų rūšių apsaugos būklė, intensyviau stebint prioritetinius natūralių buveinių tipus, prioritetines augalų ir gyvūnų rūšis. Stebėjimai organizuojami Lietuvos Respublikos aplinkos monitoringo įstatymo nustatyta tvarka.

Įstatymas papildytas straipsniu:

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, Žin., 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

25 straipsnis. Saugomų teritorijų valstybės kadastras

1. Saugomų teritorijų apsaugai ir racionaliam tvarkymui organizuoti yra tvarkomas Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastras (duomenų sistema), kurio valdytojas yra Aplinkos ministerija ir kuriame registruojami rezervatai, draustiniai, gamtos paveldo objektai, valstybiniai parkai, biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijos, atkuriamieji ir genetiniai sklypai, valstybinių parkų ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų funkcinio prioriteto zonos, valstybinių rezervatų, valstybinių draustinių, gamtos paveldo objektų, valstybinių parkų, biosferos rezervatų buferinės apsaugos zonos, taip pat tinklo „Natura 2000“ teritorijos. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastrė (duomenų sistemoje) kaupiami ir saugomi, sisteminami, apdorojami duomenys apie nurodytas teritorijas ir jose saugomas gamtos ir nekilnojamąsias kultūros vertybes.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

2. Saugomų teritorijų valstybės kadastrą vadovaujančios tvarkymo įstaigos funkcijas atlieka Vyriausybės įgaliota institucija. Jo duomenų registravimo bei naudojimo tvarką ir apsaugą nustato Vyriausybė.

3. *Neteko galios nuo 2017-05-01*

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

4. Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastrą (duomenų sistemos) duomenys yra vieši ir teikiami neatlygintinai. Pagal duomenų teikimo sutartis šie duomenys neatlygintinai perduodami susijusiems registrams ir valstybės informacinėms sistemoms. Jų pagrindu Nekilnojamojo turto registro tvarkytojas atitinkamo nekilnojamojo daikto Nekilnojamojo turto registro įrašė neatlygintinai daro žymas apie šiuos juridinius faktus: žemės sklypo buvimą šio straipsnio 1 dalyje nurodytose saugomose teritorijose (įskaitant tinklo „Natura 2000“ teritorijas), nustatytas saugomos teritorijos specialiąsias žemės naudojimo sąlygas.

Papildyta straipsnio dalimi:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

26 straipsnis. Saugomų teritorijų ribų žymėjimas

1. Saugomų teritorijų ir jų apsaugos zonų ribos Vyriausybės įgaliotų institucijų teikimu žymimos Žemės kadastrą žemėlapiuose, taip pat teritorijų planavimo dokumentuose.

2. Saugomų teritorijų žymėjimo vietovėje tvarką nustato Vyriausybės įgaliotos institucijos.

27 straipsnis. Saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimas

1. Valstybės saugomų teritorijų politikos kryptis nustato Seimas, tvirtindamas Nacionalinę aplinkos apsaugos strategiją ir pagal Teritorijų planavimo įstatymo nuostatas nustatydamas valstybės teritorijos erdvinio vystymo kryptis ir teritorijų naudojimo funkcinis prioritetus.

2. Vyriausybė, vadovaudamasi Seimo nustatytais valstybės teritorijos erdvinio vystymo kryptimis ir teritorijų naudojimo funkciniais prioritetais, tvirtina saugomų teritorijų sistemos ar jos dalių schemas, šio Įstatymo 23 straipsnyje nurodytais atvejais steigia saugomas teritorijas, tvirtina jų teritorijų planavimo dokumentus, nustato saugomų teritorijų apsaugos reikalavimus ir suteikia atitinkamus įgaliojimus valstybės institucijoms.

3. Vyriausybės įgaliotos valstybės institucijos, atlikdamos saugomų teritorijų valstybinio valdymo funkcijas:

1) šio Įstatymo 23 straipsnyje nustatytais atvejais pagal Vyriausybės suteiktus įgaliojimus steigia saugomas teritorijas, nustato ir keičia jų ribas arba teikia Vyriausybei teisės aktų dėl saugomų teritorijų įsteigimo, jų ribų nustatymo ar pakeitimo projektus;

2) organizuoja su saugomomis teritorijomis susijusį tarptautinį bendradarbiavimą;

3) atlieka kitas įstatymuose ir Vyriausybės nutarimuose nustatytas funkcijas.

4. Valstybės įsteigtų saugomų teritorijų, išskyrus kultūrinius rezervatus, kultūrinius draustinius, istorinius nacionalinius parkus bei kultūros paveldo objektus, apsaugą ir tvarkymą organizuoja biudžetinė įstaiga – Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos. Ją steigia Aplinkos ministerija. Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos steigia saugomų teritorijų direkcijas (biudžetines įstaigas), kontroliuoja, kaip saugomų teritorijų direkcijos užtikrina nustatyto apsaugos ir naudojimo režimo laikymąsi ir saugomų teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimą.

5. Įgyvendindama saugomų teritorijų politiką, Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos pagal kompetenciją atlieka šias funkcijas:

1) organizuoja saugomų teritorijų planavimo dokumentų, reikalingų gamtiniams rezervatams, gamtiniams ir kompleksiniams draustiniams, valstybiniams parkams (išskyrus istorinius nacionalinius parkus), biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijoms, atkuriamiesiems ir genetiniams sklypams steigti ir tvarkyti, buferinės apsaugos zonoms, taip pat tinklo „Natura 2000“ teritorijoms nustatyti, gamtos paveldo objektams skelbti, saugoti ir tvarkyti, rengimą, saugomų teritorijų planavimo dokumentų ir projektų sprendinių įgyvendinimą, dalyvauja nagrinėjant ir derinant atitinkamo lygmens teritorijų planavimo dokumentus;

2) dalyvauja nagrinėjant pasiūlymus šios dalies 1 punkte nurodytoms teritorijoms steigti (nustatyti), gamtos paveldo objektams skelbti, jų riboms ir apsaugos režimui nustatyti ar pakeisti;

3) prieš steigiant ar nustatant šios dalies 1 punkte nurodytas teritorijas, nustato gamtos vertybių reikšmingumą, atlieka ekonominį vertinimą, numato reikalingos nutraukti veiklos (jeigu tai būtina) kompensavimo, žemės išpirkimo, pažeistų teritorijų atkūrimo išlaidas ir lėšų, reikalingų nurodytoms teritorijoms nustatyti, joms saugoti ir tvarkyti, finansavimo šaltinius arba atlieka išvardytus darbus rengiant saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentus;

4) informuoja žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkus, valdytojus ir naudotojus apie steigiamas ar nustatomas šios dalies 1 punkte nurodytas teritorijas, skelbiamus gamtos paveldo objektus, apie priimtus sprendimus dėl nurodytų teritorijų įsteigimo ar nustatymo ir dėl gamtos paveldo objektų paskelbimo saugomais;

5) organizuoja šiame Įstatyme numatytą apsaugos sutarčių su žemės savininkais ir valdytojais sudarymą;

6) tvarko teritorijų, nurodytų šios dalies 1 punkte, apskaitą, registruoja jas Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų valstybės kadastre, kaupia ir sistemina kitus duomenis apie saugomas teritorijas;

7) teikia Nekilnojamojo turto registro ir Nekilnojamojo turto kadastro tvarkytojui duomenis žemės sklypo kadastro duomenims pakeisti, įrašant specialiąją žemės ir miško naudojimo sąlygą, atitinkančią teisės aktuose ar teritorijų planavimo dokumentuose nustatytus veiklos apribojimus ar kitus reikalavimus, susijusius su teritorijomis, nurodytomis šios dalies 1 punkte, jeigu specialioji žemės naudojimo sąlyga nebuvo įrašyta atkuriant nuosavybės teises į žemę, suteikiant ją naudoti, perleidžiant nuosavybėn neatlygintinai ar parduodant;

8) nagrinėja Vyriausybės nustatyta tvarka planų, programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo dokumentus, Planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo nustatyta tvarka ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo dokumentus (poveikio šios dalies 1 punkte nurodytoms teritorijoms požiūriu), taip pat koordinuoja saugomų teritorijų direkcijų Vyriausybės įgaliotos institucijos

nustatyta tvarka atliekamus vertinimus veiklų, dėl kurių lestinimo draustiniuose ar valstybiniuose parkuose nusprendžiama atlikus jų poveikio kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms įvertinimą;

9) koordinuoja Aplinkos monitoringo įstatymo nustatyta tvarka vykdomos Valstybinės aplinkos monitoringo programos stebėsenos priemonės, įgyvendinamas šios dalies 1 punkte nurodytose teritorijose kraštovaizdžio ir gamtos vertybių būklei stebėti, organizuoja taikomuosius mokslinius tyrimus, būklės vertinimą, koordinuoja šioje srityje saugomų teritorijų direkčių veiklą, reguliariai skelbia visuomenei šių saugomų teritorijų būklės ataskaitas;

10) organizuoja ir koordinuoja veiklą, susijusią su lankytojų centrų, lauko informacinės sistemos ir infrastruktūros lankytojams įrengimu, paveldo objektų tvarkymu ir pritaikymu lankymui;

11) rengia paraiškas valstybės, Europos Sąjungos struktūrinės paramos, tarptautinių ir kitų fondų paramai gauti, įgyvendina ir administruoja projektus, finansuojamus šių fondų paramos lėšomis;

12) organizuodama šios dalies 1 punkte nurodytų teritorijų apsaugą ir tvarkymą, kontroliuoja saugomų teritorijų direkčių veiklą užtikrinant nustatyto apsaugos ir naudojimo režimo laikymąsi bei saugomų teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimą, saugomų teritorijų direkčioms (išskyrus pagal šio straipsnio 6 dalies nuostatas Kultūros ministerijos įsteigtas arba pagal šio straipsnio 7 dalies nuostatas savivaldybių tarybų įsteigtas saugomų teritorijų direkčias) priskiria saugoti ir tvarkyti rezervatines apyrbes, valstybinius draustinius, gamtos paveldo objektus, biosferos poligonus, atkuriamuosius ir genetinius sklypus, taip pat tinklo „Natura 2000“ teritorijas, metodiškai vadovauja kitų valstybės institucijų arba savivaldybių tarybų įsteigtoms saugomų teritorijų direkčioms;

13) steigia saugomų teritorijų direkčias, kontroliuoja, kaip saugomų teritorijų direkčios užtikrina nustatyto apsaugos ir naudojimo režimo laikymąsi ir saugomų teritorijų planavimo dokumentų įgyvendinimą;

14) koordinuoja valstybinių gamtinių rezervatų valstybinių miškų tvarkymą;

15) tvirtina saugomų teritorijų direkčių teikiamų mokamų paslaugų įkainius;

16) dalyvauja nagrinėjant teisės aktų, susijusių su šios dalies 1 punkte nurodytomis teritorijomis, projektus, dalyvauja rengiant įgyvendinamųjų teisės aktų projektus, organizuoja teisės aktų reikalavimų įgyvendinimą;

17) užtikrina informacijos sklaidą, teikia informaciją apie saugomų teritorijų būklę, apsaugą ir tvarkymą;

18) organizuoja įvairių visuomenės grupių švietimą, mokymus bei saugomų teritorijų direkčių valstybės tarnautojų ir darbuotojų mokymus bei jų kvalifikacijos tobulinimą;

19) nagrinėja juridinių ir fizinių asmenų prašymus, pasiūlymus, pareiškimus ir skundus, konsultuoja kitas institucijas saugomų teritorijų planavimo, apsaugos ir tvarkymo klausimais, bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis, bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis;

20) atlieka kitas įstatymuose, kituose teisės aktuose ir savo nuostatuose nustatytas funkcijas.

6. Valstybinių kultūrinių rezervatų ir istorinių nacionalinių parkų, valstybinių kultūrinių draustinių ir kultūros paveldo objektų apsaugą ir tvarkymą organizuoja Kultūros ministerija per įsteigtas biudžetines įstaigas – valstybinių kultūrinių rezervatų ir istorinių nacionalinių parkų direkčias, kurių savininko teises ir pareigas įgyvendina Kultūros ministerija. Valstybinių kultūrinių rezervatų direkčių funkcijas gali vykdyti biudžetinės įstaigos – nacionaliniai muziejai, jeigu jie veikia šių rezervatų teritorijose ir jų nuostatuose yra numatytos tokios funkcijos.

7. Regioninių parkų direkčias taip pat gali steigti savivaldybių tarybos. Apsaugos ir tvarkymo veiklą savivaldybių draustiniuose ir savivaldybių paveldo objektuose organizuoja savivaldybės.

8. Apsaugos ir tvarkymo veiklą valstybiniuose rezervatuose, valstybiniuose parkuose ir biosferos rezervatuose įgyvendina saugomų teritorijų direkčios – biudžetinės įstaigos. Saugomų teritorijų direkčios pagal kompetenciją atlieka šias funkcijas:

1) atlieka kraštovaizdžio ir gamtos vertybių stebėseną (monitoringą) ir taikomuosius mokslinius tyrimus, susijusius su kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės bei kultūros paveldo objektų išsaugojimu, rekreacine ir kita veikla, kaupia informaciją kraštovaizdžio kompleksų, gamtos ir kultūros paveldo objektų apsaugos, teritorijos rekreacinio naudojimo ir kitose srityse;

2) saugo ir tvarko kraštovaizdžio, gamtos ir nekilnojamąsias kultūros vertybes;

3) rengia saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentus;

4) skatina pažintinį turizmą, racionalų gamtos išteklių naudojimą, teritorijos ar jos atitinkamų dalių pritaikymą lankymui, rekreacinį naudojimą, tvarkymą ir nuolatinę priežiūrą, organizuoja saugomos teritorijos lankytojų aptarnavimą;

5) pagal kompetenciją įgyvendina saugomų teritorijų planavimo dokumentuose numatytas priemones;

6) organizuoja ir (ar) vykdo saugomų buveinių ir rūšių apsaugos priemones, įgyvendina specialias apsaugos ir tvarkymo priemones direkcijai priskirtose rezervatinėse apyrbėse, valstybiniuose draustiniuose, paveldo objektuose, biosferos poligonuose, atkuriamuosiuose ir genetiniuose sklypuose, taip pat tinklo „Natura 2000“ teritorijose, teikia duomenis Saugomų rūšių informacinei sistemai apie saugomas rūšis, jų augavietes ir radavietes;

7) vykdo prevencinę veiklą saugomos teritorijos apsaugos ir naudojimo tvarkos pažeidimams išvengti ir kontrolę taip, kad fizinių ir juridinių asmenų veikla saugomoje teritorijoje atitiktų nustatytą saugomos teritorijos apsaugos ir naudojimo tvarką;

8) rengia, įgyvendina, administruoja, dalyvauja įgyvendinant ir administruojant projektus, finansuojamus valstybės, Europos Sąjungos struktūrinės paramos, tarptautinių ir kitų fondų lėšomis;

9) dalyvauja rengiant ir derinant teritorijų planavimo dokumentų ir statinių projektus ir nustatant planuojamos ūkinės veiklos poveikio saugomoms teritorijoms ir tinklo „Natura 2000“ teritorijoms reikšmingumą, taip pat Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka atlieka vertinimus veiklų, dėl kurių leistinumo draustiniuose ar valstybiniuose parkuose nusprendžiama atlikus jų poveikio kraštovaizdžiui, gamtos ir nekilnojamosioms kultūros vertybėms įvertinimą;

10) informuoja visuomenę apie saugomos teritorijos kraštovaizdžio būklę, rengiamas tikslines programas bei taikomas apsaugos ir tvarkymo priemones, numatomus apsaugos ir naudojimo režimo pakeitimus;

11) organizuoja paslaugų, susijusių su direkcijos veiklos tikslų ir funkcijų įgyvendinimu, teikimą;

12) teikia informaciją ir konsultuoja savo kompetencijos klausimais saugomos teritorijos žemės savininkus, valdytojus, naudotojus, kitus fizinius ir juridinius asmenis;

13) organizuoja švietėjiškus, kultūrinius renginius, propaguoja ir remia krašto materialios ir dvasinės kultūros paveldą, jo apsaugą;

14) kartu su švietimo įstaigomis rengia ir vykdo jaunimo ir suaugusiųjų švietimo programas aplinkos ir paveldo apsaugos, kultūros srityse;

15) bendradarbiauja su valstybės ir savivaldybių institucijomis, taip pat vietos bendruomenėmis, nevyriausybinėmis organizacijomis;

16) pagal kompetenciją palaiko ryšius su atitinkamomis užsienio valstybių institucijomis ir tarptautinėmis organizacijomis;

17) atlieka kitas įstatymų ir kitų teisės aktų jai pavestas funkcijas.

9. Apsaugos ir tvarkymo veiklai valstybiniame parke ar biosferos rezervate koordinuoti sudaroma jungtinė taryba iš saugomos teritorijos direkcijos, savivaldybių, kurių teritorijose yra valstybinis parkas ar biosferos rezervatas, institucijų, regionuose veikiančių aplinkos apsaugos, kultūros paveldo institucijų teritorinių padalinių, miškų urėdijų, valstybiniame parke ar biosferos rezervate veikiančių vietos bendruomenių ir nevyriausybinių organizacijų atstovų. Jungtinėje taryboje gali būti kitų valstybės ir savivaldybių institucijų ir įstaigų atstovų. Jungtinės tarybos personalinę sudėtį tvirtina saugomos teritorijos direkcijos steigėjas. Jungtinės tarybos sudarymo tvarką nustato ir veiklos aprašą tvirtina Vyriausybės įgaliotos institucijos. Valstybinio parko ar biosferos rezervato jungtinė taryba svarsto ir teikia pasiūlymus saugomos teritorijos direkcijai ir jos steigėjui dėl parengto valstybinio parko ar biosferos rezervato planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planų) projekto ir kitais svarbiausiais valstybinio parko apsaugos ir tvarkymo organizavimo klausimais.

10. Valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų moksliniams tyrimams, stebėjimams ir muziejiniam darbui koordinuoti, svarbiausiems teritorijų planavimo ir (ar) architektūriniais sprendiniais nagrinėti gali būti sudaromos mokslinės ar kitos patariamios konsultacinės tarybos, pagal kompetenciją atstovaujamos kraštovaizdžio, biologinės įvairovės ir kultūros paveldo apsaugos, architektūros, rekreacijos organizavimo bei socialinės ir ekonominės srities specialistų.

11. Pagal kompetenciją specialias apsaugos ir tvarkymo priemones tinklo „Natura 2000“ teritorijose įgyvendina miškų urėdijos, savivaldybių ir kitos institucijos.

12. Ekologinės apsaugos zonų priežiūrą vykdo institucijos, atsakingos už šių zonų nustatymą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

28 straipsnis. Saugomų teritorijų planavimas

1. Saugomos teritorijos tvarkomos ir veikla jose plėtojama pagal bendruosius planus ir specialiojo teritorijų planavimo dokumentus ir jais nustatomus reglamentus, parengtus vadovaujantis Teritorijų

planavimo įstatymo ir Statybos įstatymo nuostatomis, taip pat pagal saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentus.

2. Planuojant saugomų teritorijų sistemą, jos dalis ar atskiras saugomas teritorijas rengiami šie teritorijų planavimo dokumentai:

1) saugomų teritorijų sistemos ar jos dalių schemas – rengiamos saugomų teritorijų sistemos arba jos dalių plėtros bendrajai strategijai nustatyti;

2) valstybinių ir savivaldybių draustinių, rezervatinių apyubių, atkuriamųjų ir genetinių sklypų ribų planai – rengiami šioms saugomoms teritorijoms steigti, jų riboms nustatyti ar keisti;

3) biosferos poligonų ribų planai – rengiami biosferos poligonams steigti, jų riboms ir funkcinio prioriteto zonų riboms nustatyti ar joms keisti;

4) valstybinių parkų, valstybinių rezervatų ir biosferos rezervatų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planai) – rengiamos (rengiami) šioms saugomoms teritorijoms steigti ir (ar) veiklai jose vykdyti. Šiose planavimo schemose (ribų ir tvarkymo planuose) nustatomos atitinkamos saugomos teritorijos ribos, funkcinio prioriteto zonų ribos, kraštovaizdžio apsaugai ir naudojimui reguliuoti skirtos kraštovaizdžio tvarkymo zonos ir jų reglamentai, gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) apsaugos ir tvarkymo kryptys bei priemonės, taip pat kraštovaizdžio formavimo, rekreacinės infrastruktūros kūrimo ir kitos tvarkymo priemonės. Kai valstybiniuose ir savivaldybių draustiniuose reikia nustatyti kraštovaizdžio tvarkymo zonas ir jų reglamentus, gali būti rengiami šių draustinių tvarkymo planai, kuriuos pagal kompetenciją tvirtina Vyriausybės įgaliotos institucijos arba savivaldybių tarybos.

3. Gamtos paveldo objektui paskelbti saugomu objektu Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka parengiama gamtos paveldo objekto schema, kurioje pažymima gamtos paveldo objekto buvimo vieta (kai gamtos paveldo objektas yra riedulys, medis ar kitas taškinis objektas) arba nustatomos gamtos paveldo objekto teritorijos ribos (kai gamtos paveldo objektui apibūdinti reikia nurodyti jo užimamą plotą).

4. Šio straipsnio 2 dalyje nurodyti saugomų teritorijų planavimo dokumentai rengiami vadovaujantis Teritorijų planavimo įstatymu ir Aplinkos ministerijos patvirtintomis Saugomų teritorijų specialiųjų planų rengimo taisyklėmis, reglamentuojančiomis saugomų teritorijų specialiųjų planų struktūrą, jų rengimą, derinimą, tvirtinimą ir galiojimą.

5. Rengiant valstybinių rezervatų, biosferos rezervatų ir valstybinių parkų planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus), vadovaujamosi Vyriausybės patvirtintais saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais.

6. Rengiant planavimo schemas (ribų ir tvarkymo planus) naujiems valstybiniams rezervatams, biosferos rezervatams ir valstybiniams parkams, ribų planus valstybiniams ir savivaldybių draustiniams ir biosferos poligonams steigti, atliekamas ekonominis vertinimas, numatomos kompensavimo už reikalingą nutraukti veiklą (jeigu tai būtina), žemės išpirkimo (pirkimo pagal Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatyme arba Lietuvos Respublikos pirkimų, atliekamų vandentvarkos, energetikos, transporto ar pašto paslaugų srities perkančiųjų subjektų, įstatyme nustatytą tvarką arba žemės paėmimo visuomenės poreikiams pagal Žemės įstatyme nustatytą procedūrą), pažeistų teritorijų atkūrimo išlaidos ir saugomai teritorijai steigti ir išlaikyti reikalingų lėšų šaltiniai. Kai steigiamos saugomos teritorijos reikiamos apsaugos negalima užtikrinti teisės aktais ar saugomų teritorijų tipiniais apsaugos reglamentais, steigiamo valstybinio parko ir biosferos rezervato planavimo schemeje (ribų ir tvarkymo plane) gali būti nurodyti papildomi reglamentai, nustatantys galimas arba ribojamas (draudžiamas) veiklos rūšis, leidžiamus statyti statinius, jų aukštį ir statybos produktus, teritorijos užstatymo tankį, statybos ribas ar statinių statybos zonas.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XIII-337](#), 2017-05-02, paskelbta TAR 2017-05-04, i. k. 2017-07560

7. Inžinerinė ir socialinė infrastruktūra saugomose teritorijose numatoma rengiant kompleksinio teritorijų planavimo dokumentus ar inžinerinės infrastruktūros vystymo planus.

8. Apie šio straipsnio 2 dalyje nurodytų teritorijų planavimo dokumentų rengimą ir su tuo susijusius veiklos apribojimus žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkams, valdytojams ir naudotojams pranešama Teritorijų planavimo įstatyme nustatyta tvarka.

9. Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatyta tvarka gali būti rengiami šie saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentai: gamtotvarkos planai, įvairios tikslinės programos, veiksmų planai.

10. Saugomų teritorijų gamtotvarkos planus ir kitus strateginio planavimo dokumentus gali rengti Valstybinė saugomų teritorijų tarnyba prie Aplinkos ministerijos, valstybinių rezervatų, valstybinių parkų,

biosferos rezervatų direkcijos, kitos Vyriausybės įgaliotos institucijos, taip pat nevyriausybines ir kitos organizacijos, turinčios saugomų teritorijų planavimo ir tvarkymo patirties.

11. Nevyriausybines organizacijos, taip pat fiziniai ir juridiniai asmenys, laikydamiesi Vyriausybės įgaliotos institucijos nustatytos saugomų teritorijų strateginio planavimo dokumentų rengimo tvarkos, gali teikti pasiūlymus dėl šių dokumentų ir dalyvauti juos įgyvendinant.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

28¹ straipsnis. Teritorijų planavimo dokumentų, rengiamų saugomų teritorijų sistemai, jos dalims ar atskiroms saugomoms teritorijoms, rengėjai

1. Teisę rengti šio Įstatymo 28 straipsnio 2 dalyje nurodytus saugomų teritorijų planavimo dokumentus turi atestuoti specialistai (saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovai), šiuos dokumentus gali rengti juridiniai asmenys ir jų padaliniai, kitos užsienio organizacijos ir jų padaliniai, jeigu šių organizacijų įstatuose numatyta teritorijų planavimo veikla ir kai jų rengimo darbams vadovauja saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestatą turintys specialistai. Šis reikalavimas netaikomas Europos ekonominės erdvės valstybių piliečiams ir Šveicarijos Konfederacijos piliečiams, kitiems fiziniams asmenims, kurie naudojami Europos Sąjungos teisės aktuose jiems suteiktomis judėjimo Europos ekonominės erdvės valstybėse ir Šveicarijos Konfederacijoje teisėmis, jeigu jie turi kitos valstybės narės kompetentingos institucijos išduotą atestatą arba kitą dokumentą, įrodantį jų teisę vadovauti nurodytų dokumentų rengimui.

2. Saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestatą gauti siekiančių asmenų atestavimo, atestavimo komisijos sudarymo, atestatų išdavimo, galiojimo sustabdymo, galiojimo sustabdymo panaikinimo ir galiojimo panaikinimo tvarką nustato Aplinkos ministerija. Atestatas ne vėliau kaip per mėnesį nuo visų reikiamų atestatui gauti dokumentų pateikimo dienos išduodamas asmeniui:

1) įgijusiam aukštąjį (universitetinį ar kolegini) arba lygiavertį biomedicinos mokslų studijų srities biologijos, botanikos, zoologijos, žemės ūkio ar miškininkystės studijų krypties arba fizinių mokslų studijų srities geologijos, aplinkotyros ir gamtinės geografijos studijų krypties arba technologijų mokslų studijų srities bendrosios inžinerijos, statybos inžinerijos ir inžinerijos mokslų studijų krypties arba socialinių mokslų studijų srities visuomeninės geografijos ir teritorijų planavimo studijų krypties arba meno studijų srities architektūros studijų krypties išsilavinimą;

2) turinčiam ne mažesnę kaip 3 metų darbo rengiant saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentus patirtį;

3) išlaikiusiam teisinių žinių egzaminą pagal Aplinkos ministerijos patvirtintą programą.

3. Kai teritorijų planavimo valstybinę priežiūrą atliekanti institucija nustato, kad asmuo, turintis saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestatą, rengdamas teritorijų planavimo dokumentus ar vadovaudamas jų rengimui, pažeidė įstatymų, kitų teisės aktų teritorijų planavimo dokumentų rengimo srityje reikalavimus, jo saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestato galiojimas atestavimo komisijos sprendimu gali būti sustabdomas, iki bus pašalinti nustatyti pažeidimai, bet ne ilgiau kaip 6 mėnesiams.

4. Kai šio straipsnio 3 dalyje nurodytas asmuo pateikia dokumentus, įrodančius, kad pažeidimai, dėl kurių buvo sustabdytas saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestato galiojimas, pašalinti, per 10 darbo dienų nuo šių dokumentų pateikimo dienos atestato galiojimo sustabdymas atestavimo komisijos sprendimu panaikinamas.

5. Saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestato galiojimas atestavimo komisijos sprendimu panaikinamas, jeigu:

1) asmuo, rengdamas teritorijų planavimo dokumentus, šturkščiai pažeidė įstatymų, kitų teisės aktų, reglamentuojančių teritorijų planavimo dokumentų rengimą, reikalavimus. Šturkščiu pažeidimu laikomas toks įstatymų, kitų teisės aktų, reglamentuojančių teritorijų planavimą, pažeidimas, dėl kurio atsirado žala tretiesiems asmenims, gamtos ir kultūros paveldo objektams ir vietovėms;

2) sustabdytus atestato galiojimą, asmuo tęsia veiklą, kuriai reikalingas atestatas;

3) asmuo, kurio atestato galiojimas sustabdytas, per nustatytą terminą nepašalina pažeidimų, dėl kurių atestato galiojimas buvo sustabdytas;

4) asmuo per nustatytą terminą nepateikė prašomų dokumentų ir (ar) duomenų, reikalingų tiriant jo padarytus pažeidimus;

5) paaiškėja, kad asmuo pateikė neteisingus duomenis, siekdamas gauti atestatą;

6) yra asmens, turinčio atestatą, prašymas.

6. Jeigu šiame straipsnyje nurodyti pažeidimai nepadarė esminės žalos teisės aktuose tiesiogiai nurodytam visuomenės (viešajam) interesui ar žmonių sveikatai, gyvybei ir kitiems teisės aktuose tiesiogiai nurodytiems interesams arba padaryta žala yra labai nežymi, o asmuo nutraukė neteisėtus veiksmus, pašalino jų padarinius ir atlygino žalą, atestavimo komisija, vadovaudamasi teisingumo ir protingumo kriterijais, gali priimti sprendimą saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestato galiojimo nestabdyti ir (ar) atestato galiojimo nepanaikinti.

7. Asmenys, kurių saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo vadovo atestato galiojimas panaikintas, dėl naujo atestato išdavimo gali kreiptis ne anksčiau kaip po 2 metų nuo sprendimo dėl atestato galiojimo panaikinimo dienos.

Istatymas papildytas straipsniu:

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

29 straipsnis. Saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo finansavimas

1. Valstybės saugomų teritorijų steigimas, valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų direkcijų veikla finansuojami iš valstybės biudžeto lėšų. Savivaldybių tarybų įsteigtų regioninių parkų direkcijų veikla finansuojama iš savivaldybių biudžeto lėšų. Valstybinių parkų direkcijų vykdomos programos finansuojamos iš valstybės arba savivaldybių biudžetų lėšų, kitų finansavimo šaltinių ir tarptautinių programų.

2. Savivaldybių draustinių bei paveldo objektų apsauga ir tvarkymas finansuojami iš savivaldybių biudžetų lėšų.

3. Saugomoms teritorijoms tvarkyti ir prižiūrėti, pažintiniam turizmui plėtoti, švietėjiškai, kultūrinei ir kitai veiklai taip pat gali būti naudojamos specialiujų programų lėšos, tikslinės juridinių ir fizinių asmenų įmokos bei lėšos, kitos teisėtai įgytos lėšos.

4. Valstybinių parkų ir kitų pritaikytų lankymui saugomų teritorijų lankymas gali būti apmokestinamas platinant lankytojo bilietus, kurių kaina nustatoma atsižvelgiant į lankymui skirtos infrastruktūros išlaikymo sąnaudas ir lankytojams teikiamų paslaugų savikainą, o išimtiniais atvejais – atsižvelgiant į būtinybę reguliuoti lankytojų srautą. Saugomas teritorijas ar jų dalis, kurių lankymas apmokestinamas platinant lankytojo bilietus, ir lankytojo bilietų kainą ir platinimo tvarką nustato Vyriausybės įgaliotos institucijos. Už valstybinių parkų ir kitų saugomų teritorijų lankymą surinktos lėšos naudojamos šioms teritorijoms saugoti, tvarkyti ir administruoti, infrastruktūrai lankytojams įrengti, prižiūrėti ir atnaujinti.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

AŠTUNTASIS SKIRSNIS VALSTYBINĖ SAUGOMŲ TERITORIJŲ KONTROLĖ

30 straipsnis. Saugomų teritorijų kontrolės organizavimas

1. Žemės naudojimo ir žemės savininkų, valdytojų bei naudotojų, gamtos išteklių naudotojų ir lankytojų veiklos, reglamentuojamos pagal šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodytus veiklos saugomose teritorijose reglamentavimo dokumentus, kontrolę saugomose teritorijose pagal kompetenciją vykdo valstybiniai aplinkos apsaugos inspektoriai, valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai, valstybiniai miškų pareigūnai, valstybiniai žemės tarnybų pareigūnai, teritorijų planavimo valstybinės priežiūros institucijų ir statybos valstybinės priežiūros pareigūnai ir nekilnojamojo kultūros paveldo apsaugos pareigūnai.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

2. Saugomų teritorijų valstybinę kontrolę reglamentuoja ir valstybinių saugomų teritorijų pareigūnų uždavinius bei funkcijas nustato Valstybinės saugomų teritorijų apsaugos kontrolės nuostatai. Šiuos nuostatus ir saugomų teritorijų direkcijų pareigybių, kurias einantiems valstybės tarnautojams suteikiami valstybinių saugomų teritorijų pareigūnų įgaliojimai, sąrašą tvirtina Vyriausybės įgaliotos institucijos.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

3. Atlikdami savo pareigas, susijusias su saugomų teritorijų apsauga, valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai turi teisę:

- 1) turėti ir dėvėti nustatyto pavyzdžio uniformą ir skiriamuosius ženklus;
- 2) įstatymų nustatyta tvarka surašyti administracinių nusižengimų protokolus, skirti administracines nuobaudas už šio Įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimų pažeidimus, numatytus Administracinių nusižengimų kodekse;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2642](#), 2016-09-27, paskelbta TAR 2016-10-06, i. k. 2016-24682

- 3) reikalauti iš asmenų, pažeidusių šio Įstatymo ir kitų teisės aktų reikalavimus ar teritorijų planavimo dokumentų, reglamentuojančių veiklą saugomose teritorijose, sprendinius, nutraukti neteisėtus veiksmus;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2307](#), 2016-04-14, paskelbta TAR 2016-04-26, i. k. 2016-10415

- 4) stabdyti transportą, gabenantį gamtos išteklius, įskaitant medieną ar kitą miško produkciją, tikrinti transporto priemonėse esančių gamtos išteklių įsigijimo dokumentus, taip pat, įtarus neteisėtą gamtos išteklių įsigijimą, tikrinti juos gabenančių asmenų dokumentus, naudoti transporto priemonių priverstinio stabdymo priemones;

- 5) pažeidėjus, jų sutikimu, pristatyti į policiją arba į patalpas savivaldybės seniūnijos kaimo vietovėje asmens tapatybei nustatyti, protokolams, aktams surašyti, o jiems nesutinkant – kreiptis į policiją dėl administracinėn atsakomybėn traukiamo asmens sulaikymo;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2642](#), 2016-09-27, paskelbta TAR 2016-10-06, i. k. 2016-24682

- 6) vykdant saugomų teritorijų kontrolę pateikę tarnybinį pažymėjimą, nekliudomai įeiti (įvažiuoti) į įmonių, įstaigų, organizacijų, esančių saugomose teritorijose, teritorijas. Į pasienio ruožo teritorijas ir objektus įeiti (įvažiuoti) galima suderinus su pasienio policijos pareigūnais;

- 7) Lietuvos Respublikos ginklų ir šaudmenų kontrolės įstatymo nustatyta tvarka saugoti, nešioti šaunamąjį ginklą, Lietuvos Respublikos aplinkos apsaugos valstybinės kontrolės įstatymo, išskyrus 41 straipsnio 5 dalies 4 ir 5 punktus, nustatytais atvejais ir tvarka panaudoti psichinę ir fizinę prievartą bei šaunamąjį ginklą;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XIII-293](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06971

- 8) valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai turi ir kitų įstatymų suteiktų teisių.

4. Neteko galios nuo 2017-04-27

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XIII-293](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06971

5. Neteko galios nuo 2017-04-27

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XIII-293](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06971

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-1163](#), 2014-09-25, paskelbta TAR 2014-10-03, i. k. 2014-13590

6. Vyriausybės įgaliotos institucijos vykdo:

- 1) saugomų teritorijų kontrolę;

2) valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų direkcijų veiklos užtikrinant nustatyto kraštovaizdžio apsaugos ir naudojimo režimo laikymąsi, kraštovaizdžio apsaugos ir tvarkymo, kitų tikslinių programų įgyvendinimą bei valstybinių saugomų teritorijų apsaugos ir naudojimo režimo valstybinę kontrolę;

3) saugomų teritorijų žemės naudojimo ir žemės savininkų, valdytojų ir naudotojų veiklos, susijusios su teritorijų planavimo dokumentuose nustatytais apribojimais, kontrolę.

7. Valstybiniuose parkuose, valstybiniuose draustiniuose, biosferos rezervatuose, biosferos poligonuose, valstybinių gamtinių rezervatų buferinės apsaugos zonose ir tinklo „Natura 2000“ teritorijose Vyriausybės įgaliota institucija gali drausti arba riboti sausumos motorinių transporto priemonių ir plaukiojimo priemonių naudojimą ir judėjimą, nustatyti leidimų plaukioti plaukiojimo priemonėmis, įskaitant už mokestį, išdavimo tvarką, medžioklę, žvejybą, grybų ir augalų, taip pat jų dalių

rinkimą, saugomų objektų naudojimą ir lankymą. Vyriausybės įgaliota institucija, nustatydamą mokamų leidimų plaukioti plaukiojimo priemonėmis kainą, atsižvelgia į lankymui skirtos infrastruktūros išlaikymo sąnaudas ir lankytojams teikiamų paslaugų savikainą, o išimtiniais atvejais – į būtinybę reguliuoti lankytojų srautą.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

DEVINTASIS SKIRSNIS

ŽEMĖS NUOSAVYBĖ IR ŽEMĖS SAVININKŲ, NAUDOTOJŲ BEI VALDYTOJŲ TEISĖS IR PAREIGOS SAUGOMOSE TERITORIJOSE

31 straipsnis. Žemės nuosavybė saugomose teritorijose

1. Rezervatų ir Kuršių nerijos nacionalinio parko žemė yra išimtinė valstybės nuosavybė. Kitose saugomose teritorijose žemės nuosavybė yra valstybinė ir (ar) privati.

2. Rezervatams steigti žemė Žemės įstatymo nustatyta tvarka gali būti paimama iš privačios žemės savininkų arba prieš terminą nutraukiama valstybinės žemės naudojimo teisė bei valstybinės žemės nuomos sutartis.

3. Žemė, reikalinga specialioms gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) apsaugos programoms įgyvendinti ir visuomenės poreikiams tenkinti (poilsiavietėms, specialioms poilsio parkams, pažintiniams takams, rekreacinei infrastruktūrai ir kt. įrengti), iš privačios žemės savininkų gali būti paimama arba tam tikslui valstybinės žemės naudojimo teisė ir valstybinės žemės nuomos sutartis prieš terminą nutraukiama Žemės įstatymo nustatyta tvarka. Žemė, reikalinga ypatingos valstybinės svarbos projektams įgyvendinti, iš privačios žemės savininkų gali būti paimama arba tam tikslui valstybinės žemės naudojimo teisė ir valstybinės žemės nuomos sutartis prieš terminą nutraukiama Žemės paėmimo visuomenės poreikiams įgyvendinant ypatingos valstybinės svarbos projektus įstatymo nustatyta tvarka.

4. Valstybinių rezervatų, valstybinių parkų ir biosferos rezervatų direkcijos valdo ir naudoja joms suteiktą valstybinę žemę patikėjimo teise.

5. Nuosavybės teisių į žemę, miškus ir vandens telkinius atkūrimo tvarką ir sąlygas saugomose teritorijose nustato Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymas.

6. Saugomose teritorijose nuosavybės teisės į žemę, miškus ir vandens telkinius gali būti atkuriamos, žemės sandoriai sudaromi tik laikantis įstatymų nustatytų žemės, miškų ir vandens telkinių naudojimo apribojimų, sąlygų ir reikalavimų, saugomų teritorijų nuostatų ir šių teritorijų planavimo schemų (ribų ir tvarkymo planų), kitų šio Įstatymo 5 straipsnyje nurodytų veiklą saugomose teritorijose reglamentuojančių dokumentų nustatytų reikalavimų.

7. Valstybinių draustinių, valstybinių parkų ir biosferos stebėsenos (monitoringo) teritorijų draustinių, taip pat rekreacinių zonų valstybinė žemė, miškai, vandenys, krūmai, pelkės, akmenynai ir kita nenaudojama žemė neparduodama, išskyrus pagal Lietuvos Respublikos žemės reformos įstatymą parduodamą namų valdų, asmeninio ūkio, taip pat mėgėjų sodo ir sodininkų bendrijų bendrojo naudojimo žemę bei iki 1 hektaro žemės ūkio veiklai tinkamus naudoti žemės plotus, įsiterpusius tarp privačios žemės sklypų.

Straipsnio dalies pakeitimai:

TAR pastaba. Iki įstatymo Nr. XII-1305 įsigaliojimo žemės reformos žemėtvarkos projekte ar jam prilyginamame žemės sklypo plane, ar kitame žemės valdos projekte, ar teritorijų planavimo dokumente suprojektuoti žemės sklypai parduodami pagal iki šio įstatymo įsigaliojimo galiojusias įstatymų nuostatas. Jeigu asmuo iki šio įstatymo įsigaliojimo teisės aktu, reglamentuojančių žemės reformos žemėtvarkos projektų ir jiems prilyginamų žemės sklypų planų rengimą ir įgyvendinimą, nustatyta tvarka pretendenti gauti (įsigyti) žemės susirinkimo metu pasirinko žemės sklypą tai patvirtindamas parašu žemėtvarkos projekto svarstymo su pretendентаis gauti (įsigyti) žemės žiniaraštyje arba pretendenti gauti (įsigyti) žemės susirinkimo protokole (kai rengiamas žemės reformos žemėtvarkos projektui prilyginamas žemės sklypo planas), laikoma, kad toks žemės sklypas suprojektuotas žemės reformos žemėtvarkos projekte ar jam prilyginamame žemės sklypo plane. Jeigu iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatyta tvarka žemės sklypui yra nustatytos planavimo sąlygos, laikoma, kad toks žemės sklypas suprojektuotas teritorijų planavimo dokumente. Jeigu iki šio įstatymo įsigaliojimo nustatyta tvarka žemės sklypui nustatyti žemės valdos projekto (išskyrus žemės reformos žemėtvarkos projektą) rengimo reikalavimai, laikoma, kad toks žemės sklypas suprojektuotas žemės valdos projekte.

Nr. [XII-1305](#), 2014-11-06, paskelbta TAR 2014-11-13, i. k. 2014-16784

8. Valstybiniuose rezervatuose draudžiama keisti pagrindinę konservacinę žemės naudojimo paskirtį. Draustiniuose, valstybiniuose parkuose, biosferos rezervatuose ir biosferos poligonuose draudžiama keisti pagrindinę konservacinę ir miškų ūkio žemės naudojimo paskirtį, taip pat paversti miško žemę kitomis naudmenomis, išskyrus atvejus, kai:

1) tai daroma reikmėms, susijusioms su šių saugomų teritorijų apsauga, tvarkymu, pritaikymu visuomenės poreikiams ir naudojimu rekreacijai, jeigu tai numatyta šių saugomų teritorijų planavimo dokumentuose ir neprieštarauja šių saugomų teritorijų nuostatams;

2) atidalijama miškų ūkio paskirties žemės sklypo dalis, kurioje leidžiama atstatyti buvusią sodybą arba kurioje yra teisėtai pastatytas gyvenamasis namas ar gyvenamasis namas kartu su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruotas kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas (pagrindinis daiktas);

3) miško žemę kitomis naudmenomis paversti būtina įgyvendinant valstybei svarbius projektus;

4) formuojamos šių saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentuose ar bendruosiuose planuose numatytos visuomeninės paskirties, bendrojo naudojimo ir atskirųjų želdynų teritorijos;

5) padalijant miškų ūkio paskirties žemės sklypą atskiriama jo dalis, kurioje yra žemės ūkio naudmenos ir kurioje saugomos teritorijos specialiojo teritorijų planavimo dokumento sprendiniai numato naują statybą;

Papildyta straipsnio punktu:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

6) miško žemę kitomis naudmenomis paversti būtina teritorijose, skirtose valstybės sienos apsaugos tikslams ir krašto apsaugos tikslams.

Papildyta straipsnio punktu:

Nr. [XIII-617](#), 2017-07-11, paskelbta TAR 2017-07-17, i. k. 2017-12310

9. Valstybiniuose draustiniuose privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo neleidžiama dalyti dalimis, jeigu po padalijimo (atidalijimo) bent viena sklypo dalis tampa mažesnė kaip 7 hektarai, o besiribojančių su vandens telkiniu žemės sklypų pakrančių ilgis – mažesnis kaip 50 metrų, išskyrus atvejus, kai:

1) žemės sklypo dalis atidalijama visuomenės poreikiams reikalingiems inžineriniams statiniams statyti;

2) pagal Miškų įstatymo nustatytas sąlygas atidalijama miškų ūkio paskirties žemės sklypo dalis buvusiai sodybai atstatyti;

3) atidalijama miškų ūkio paskirties žemės sklypo dalis, kurioje yra teisėtai pastatytas gyvenamasis namas arba gyvenamasis namas kartu su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruotas kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas (pagrindinis daiktas), formuojant atskirus žemės sklypus – miškų ūkio paskirties žemės sklypą ir kitos paskirties žemės sklypą, kuris formuojamas gyvenamajam namui kartu su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruotam kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas (pagrindinis daiktas), eksploatuoti;

5) padalijant žemės sklypą atskiriama jo dalis, reikalinga buvusiai sodybai atstatyti.

Papildyta straipsnio punktu:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

10. Valstybiniuose parkuose privačios nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo neleidžiama dalyti dalimis, jeigu po padalijimo (atidalijimo) bent viena sklypo dalis tampa mažesnė kaip 7 hektarai, o besiribojančių su vandens telkiniu žemės sklypų pakrančių ilgis – mažesnis kaip 50 metrų, išskyrus atvejus, kai:

1) žemės sklypo dalis atidalijama visuomenės poreikiams reikalingiems statiniams, įskaitant inžinerinius statinius, statyti;

2) žemės sklypai yra gyvenamosios paskirties funkcinio prioriteto zonoje, kurioje valstybinių parkų planavimo schemose (ribų ir tvarkymo planuose) numatyta nauja statyba, arba kai nauja statyba numatyta savivaldybių teritorijų kompleksiniuose planuose;

3) žemės sklypas yra skirtingo funkcinio prioriteto arba kraštovaizdžio tvarkymo zonose ir vienoje iš jų valstybinio parko planavimo schemoje (ribų ir tvarkymo plane) numatyta statybų galimybė;

Straipsnio punkto pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

4) pagal Miškų įstatymo nustatytas sąlygas atidalijama miškų ūkio paskirties žemės sklypo dalis buvusiai sodybai atstatyti;

5) atidalijama miškų ūkio paskirties žemės sklypo dalis, kurioje yra teisėtai pastatytas gyvenamasis namas arba gyvenamasis namas kartu su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruotas kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas (pagrindinis daiktas), formuojant atskirus žemės sklypus – miškų ūkio paskirties žemės sklypą ir kitos paskirties žemės sklypą, kuris formuojamas gyvenamajam namui kartu su jo priklausiniais, Nekilnojamojo turto registre įregistruotam kaip atskiras nekilnojamojo turto objektas (pagrindinis daiktas), eksploatuoti;

6) padalijant žemės sklypą atskiriama jo dalis, reikalinga buvusiai sodybai atstatyti.

Papildyta straipsnio punktu:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

11. Šio straipsnio 9 ir 10 dalyse nustatyti apribojimai dalyti dalimis privačios nuosavybės teise priklausančius žemės sklypus valstybiniuose draustiniuose ir valstybiniuose parkuose netaikomi, kai keičiamos gretimų žemės sklypų ribos. Šios ribos keičiamos neatsižvelgiant į žemės sklypų pagrindinę žemės naudojimo paskirtį, prie šių žemės sklypų prijungiant jų paskirtį atitinkančias žemės naudmenas.

12. Paveldo objektai ir jų teritorijų žemė yra valstybinė ir (ar) privati nuosavybė. Paveldo objektai gali būti perleidžiami privačion nuosavybėn tik nustačius apsaugos ir naudojimo režimą.

Straipsnio pakeitimai:

Nr. [XI-1310](#), 2011-04-12, *Žin.*, 2011, Nr. 49-2365 (2011-04-28)

Nr. [XII-214](#), 2013-03-28, *Žin.*, 2013, Nr. 36-1726 (2013-04-06)

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, *Žin.*, 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

Nr. [XII-746](#), 2013-12-23, paskelbta TAR 2014-01-06, i. k. 2014-00032

32 straipsnis. Žemės savininkų, valdytojų bei naudotojų teisės ir pareigos saugomose teritorijose

1. Žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkai, valdytojai bei naudotojai turi Žemės įstatymo ir kitų įstatymų nustatytas teises. Šiomis teisėmis jie gali naudotis tiek, kiek jos neprieštarauja šiam Įstatymui.

2. Žemės savininkai, valdytojai ir naudotojai, kurių žemės valdose numatoma steigti saugomą teritoriją, keisti esamų saugomų teritorijų statusą ar jų ribas, nustatyti apribojimus arba pakeisti esamus, apie tai informuojami raštu jų deklaruotos gyvenamosios vietos ar buveinės adresu, nurodant galimybes susipažinti su rengiamais saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentais. Jeigu tokie asmenys nėra deklaravę gyvenamosios vietos Lietuvos Respublikoje, jie informuojami paskutinės jų žinomos gyvenamosios vietos adresu ir papildomai per savivaldybės, kurioje yra planuojama teritorija, interneto svetainę. Informacija žemės savininkams, valdytojams ir naudotojams pateikiama Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka rengiant saugomų teritorijų specialiojo teritorijų planavimo dokumentus.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

3. Žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkai ir valdytojai turi teisę pasiūlymus dėl rengiamų teritorijų planavimo dokumentų, kuriais numatoma steigti saugomas teritorijas, keisti esamų saugomų teritorijų ribas ar statusą, nustatyti ar keisti veiklos apribojimus, Teritorijų planavimo įstatymo nustatyta tvarka pateikti planavimo organizatoriui.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

4. Neteko galios nuo 2017-05-01

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

5. Jeigu saugomos teritorijos įsteigtos, paveldo objektai paskelbti saugomais, esamų saugomų teritorijų statusas pakeistas, veiklos apribojimai nustatyti ar pakeisti neatsižvelgus į žemės savininkų bei valdytojų pretenzijas, jie turi teisę kreiptis į teismą.

6. Jeigu žemės savininkas, valdytojas ir naudotojas sutinka dėl saugomos teritorijos steigimo, esamos saugomos teritorijos statuso keitimo, nustatytą veiklos apribojimų ar jų pakeitimo, bet nesutinka dėl kompensacijos dydžio, jis gali kreiptis į teismą.

7. Asmenys, gyvenantys saugomose teritorijose, gali verstis veikla, neprieštaraujančia saugomos teritorijos steigimo tikslams, turi teisę gauti finansinę ir kitokią paramą už gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) priežiūrą. Pirmumo teisę išsinuomoti bei įsigyti šio Įstatymo 31 straipsnio 7 dalyje nurodytą valstybinę žemę turi besiribojančių sklypų savininkai ir valdytojai.

8. Saugomose teritorijose žemės savininkams ir valdytojams gali būti teikiamos žemės mokesčio bei kitos lengvatos įstatymų nustatytais atvejais ir Vyriausybės nustatyta tvarka.

9. Saugomose teritorijose žemės ir kito nekilnojamojo turto savininkai, naudotojai bei valdytojai, kiti asmenys privalo laikytis įstatymų ir kitų teisės aktų, teritorijų planavimo dokumentuose toms teritorijoms nustatytų, taip pat nekilnojamojo turto registre įregistruotų veiklos apribojimų ir reikalavimų.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2307](#), 2016-04-14, paskelbta TAR 2016-04-26, i. k. 2016-10415

10. Jeigu, suteikiant naudotis, perleidžiant ar parduodant žemę arba atkuriant nuosavybės teises į žemę saugomose teritorijose, į nekilnojamojo turto registro duomenis nebuvo įrašyti teisės aktų ar teritorijų planavimo dokumentų nustatyti veiklos apribojimai ar kiti reikalavimai, susiję su saugoma teritorija, juos į šio registro duomenis Vyriausybės įgaliotos institucijos teikimu Nekilnojamojo turto registro įstatymo bei kitų teisės aktų nustatyta tvarka įrašo nekilnojamojo turto registro tvarkytojas.

11. Už gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) išsaugojimą atsako jų savininkai, valdytojai ir naudotojai.

12. Žemės savininkai, naudotojai bei valdytojai negali trukdyti įstatymų ar kitų teisės aktų numatytais tikslais lankyti arba tvarkyti saugomų kompleksų bei objektų (vertybių), poilsiaviečių, takų, regyklų, kitų rekreacinių objektų.

13. Savivaldybių institucijos atsako už savo valdomų gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų bei objektų (vertybių) išsaugojimą, rūpinasi, kad saugomų vertybių savininkai, naudotojai ir valdytojai galėtų tinkamai jas saugoti.

14. *Neteko galios nuo 2017-05-01*

Straipsnio dalies naikinimas:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

32¹ straipsnis. Kompensacijos už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus

1. Už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus išmokamos vienkartinės arba kasmetinės kompensacijos.

2. Vienkartinės kompensacijos išmokamos:

1) privataus miško savininkams, kurių miško valdose po nuosavybės teisių įgijimo įsteigiama nauja saugoma teritorija, pakeičiamos esamų saugomų teritorijų ribos arba nustatomi nauji veiklos apribojimai, dėl kurių uždraudžiamas brandžių medynų kirtimas arba reikalaujama dalį kirstinų medžių palikti neiškirstų, kompensuojamos pajamos, kurios galėjo būti gautos pardavus medieną rinkoje, atimant iš jų vidutines medienos ruošos sąnaudas. Kompensacija apskaičiuojama taikant vidutines medienos rinkos kainas ir vidutines medienos ruošos sąnaudas tais metais, kai privataus miško savininkas pateikia prašymą apskaičiuoti ir išmokėti kompensaciją. Prašymą privataus miško savininkas gali pateikti ne anksčiau kaip tais metais, kai miškas pasiekia pagrindinių kirtimų amžių, taikytą iki veiklos apribojimų nustatymo. Jeigu nuosavybės teisės į miško žemę buvo įgytos vėliau, negu saugoma teritorija buvo įsteigta ar veiklos apribojimai buvo nustatyti, kompensacija išmokama tik tuo atveju, jeigu privataus miško savininkui miško plotas pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą buvo grąžintas natūra;

2) privačios žemės savininkams ir valstybinės žemės nuomininkams, kurie iki saugomos teritorijos įsteigimo, esamos saugomos teritorijos ribų pakeitimo ar veiklos esamoje saugomoje teritorijoje reglamentavimo pakeitimo buvo pradėję rengti ar turėjo parengę teritorijų planavimo dokumentus ar ūkinės veiklos projektus, kurie nebegalės būti patvirtinti, arba anksčiau patvirtinti dokumentai ar ūkinės veiklos projektai negalės būti toliau įgyvendinami, arba turės būti keičiami dėl nustatytų naujų veiklos saugomoje teritorijoje apribojimų. Šiuo atveju kompensuojamos teritorijų planavimo dokumentų rengimo, jų keitimo išlaidos, taip pat likviduojamų objektų atkuriamoji turto vertė, atimant tolesniam naudojimui tinkamo turto vertę (vertes apskaičiuojant Turto ir verslo vertinimo pagrindų įstatymo nustatyta tvarka).

3. Kasmetinės kompensacijos išmokamos:

1) privataus miško savininkams, kurių miško valdose po nuosavybės teisių įgijimo įsteigiama nauja saugoma teritorija, pakeičiamos esamų saugomų teritorijų ribos arba nustatomi nauji veiklos apribojimai, dėl kurių atidedamas vėlesniam laikui brandžių medynų kirtimas arba reikalaujama dalį kirstinų medžių palikti neiškirstų kirtimų atidėjimo laikotarpiui, kompensuojami pajamų netekimo nuostoliai, kurie apskaičiuojami kaip vidutinės metinės palūkanos, mokamos einamaisiais metais Lietuvos komerciniuose bankuose už ilgalaikius (nuo 2 metų) terminuotus indėlius, naujai priimtus iš ne finansų bendrovių ir namų ūkių (jeigu nurodytos rūšies indėlių palūkanų norma einamaisiais metais Lietuvos komerciniuose bankuose yra neigiama, kompensacija nemokama). Palūkanos apskaičiuojamos nuo negautų pajamų, kurios galėjo būti gautos iškirtus kirstinus medžius ir pardavus medieną rinkoje, atimant iš jų vidutinės medienos ruošos sąnaudas. Negautos pajamos apskaičiuojamos taikant vidutinės medienos rinkos kainas ir vidutinės medienos ruošos sąnaudas tais metais, kai privataus miško savininkas pateikia prašymą apskaičiuoti ir išmokėti kompensaciją, kurį jis gali pateikti ne anksčiau kaip tais metais, kai miškas pasiekia pagrindinių kirtimų amžių, taikytą iki veiklos apribojimų nustatymo. Jeigu nuosavybės teisės į miško žemę buvo įgytos vėliau, negu saugoma teritorija buvo įsteigta, pakeistos esamos saugomos teritorijos ribos ar veiklos apribojimai buvo nustatyti, kasmetinės kompensacijos išmokamos tik tuo atveju, jeigu privataus miško savininkui miško plotas pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą buvo grąžintas natūra;

2) žemės ūkio veiklos subjektams, kurių valdose po nuosavybės ar žemės naudojimo teisių įgijimo įsteigiama nauja saugoma teritorija, pakeičiamos esamos saugomos teritorijos ribos arba nustatomi nauji žemės ūkio veiklos apribojimai, dėl kurių jie iš sklypų, patenkančių į tokias saugomas teritorijas, gauna mažesnes pajamas. Šiuo atveju kompensuojama kasmet prarandamų pajamų dalis. Kasmetinė kompensacija už žemės plotą, kuriame buvo nustatyti žemės ūkio veiklos apribojimai, mokama 10 metų. Jeigu nuosavybės teisės į žemę buvo įgytos vėliau, negu saugoma teritorija buvo įsteigta, pakeistos esamos saugomos teritorijos ribos ar veiklos apribojimai buvo nustatyti, kasmetinės kompensacijos išmokamos tik tuo atveju, jeigu žemės savininkui žemės plotas pagal Piliečių nuosavybės teisių į išlikusį nekilnojamąjį turtą atkūrimo įstatymą buvo grąžintas natūra.

4. Kompensacijos nemokamos:

1) žemės įsigijimo saugomoje teritorijoje po jos įsteigimo atveju ar nuosavybės teisių į kitoje vietovėje turėtą nekilnojamąjį turtą atkūrimo ir perdavimo neatlygintinai nuosavybėn lygiaverčio turėtajam žemės sklypo saugomoje teritorijoje atveju, išskyrus kompensacijas už tuos naujus apribojimus, kurie buvo nustatyti po žemės įsigijimo arba nuosavybės teisių atkūrimo;

2) už veiklos apribojimus, nustatytus bendrosios ekologinės apsaugos zonose, išskyrus atvejus, kai, įsteigus konservacinės apsaugos prioriteto, atkuriamosios apsaugos prioriteto arba kompleksinę saugomą teritoriją, žemės sklypuose, patenkančiuose į bendrosios ekologinės apsaugos zoną, nustatomi papildomi veiklos apribojimai (viršijantys reikalavimus, keliamus tokiomis pačiomis sąlygomis bendrosios ekologinės apsaugos zonose kitose vietovėse), kasmetinė kompensacija mokama už šiuos papildomus veiklos apribojimus.

5. Kompensacijų lėšų šaltiniai:

1) kompensacija mokama iš valstybės biudžeto lėšų, kai saugomą teritoriją įsteigia, esamos saugomos teritorijos statusą pakeičia, veiklos apribojimus nustato arba pakeičia valstybės institucija;

2) kompensacija mokama iš savivaldybės biudžeto lėšų, kai saugomą teritoriją įsteigia, esamos saugomos teritorijos statusą pakeičia, veiklos apribojimus nustato arba pakeičia savivaldybės taryba;

3) kompensacijos teisės aktų nustatyta tvarka gali būti mokamos iš Europos Sąjungos fondų arba kitų finansavimo šaltinių lėšų, kai kompensuojama už tinklo „Natura 2000“ teritorijose nustatytus veiklos apribojimus.

6. Kompensacijos gali būti išmokamos iš skirtingų finansavimo šaltinių lėšų, tačiau tuo pačiu metu kompensacijos konkrečiame žemės sklype už tuos pačius veiklos apribojimus ir jų sukeltus praradimus negali būti paskirtos iš kelių finansavimo šaltinių lėšų.

7. Kompensacijų už saugomose teritorijose nustatytus veiklos apribojimus apskaičiavimo ir išmokėjimo tvarką nustato Vyriausybė. Kompensacijos išmokamos per vienerius metus nuo sprendimo skirti kompensaciją patvirtinimo, kuris priimamas išnagrinėjus prašymą gauti kompensaciją Vyriausybės nustatyta tvarka. Tais atvejais, kai kasmetinei kompensacijai gauti nereikia kasmet pateikti prašymo gauti kompensaciją, kasmetinės kompensacijos už einamuosius metus išmokėjimo terminas – iki kitų metų vasario 1 dienos.

8. Šiame straipsnyje nustatytas teisinis reglamentavimas taip pat taikomas kompensuojant už apribojimus, kurie šio Įstatymo nustatytais atvejais nustatomi su žemės savininku ar valdytoju sudarant apsaugos sutartis dėl veiklos apribojimų, konkrečių žemės, miško ir vandens telkinio naudojimo sąlygų.

Papildyta straipsniu:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

DEŠIMTASIS SKIRSNIS

ATSAKOMYBĖ UŽ SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO PAŽEIDIMUS

33 straipsnis. Atsakomybė už Įstatymo pažeidimus

1. Asmenys, pažeidę šio Įstatymo reikalavimus, traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka.

Straipsnio dalies pakeitimai:

Nr. [XII-2307](#), 2016-04-14, paskelbta TAR 2016-04-26, i. k. 2016-10415

2. Vyriausybės įgaliotos institucijos atsako už saugomų teritorijų apsaugos ir tvarkymo organizavimą ir negatyvių reiškinių šiame procese prevenciją. Šių institucijų įgalioti pareigūnai asmeniškai atsako už jiems patiktų uždavinių užtikrinant gamtos ir kultūros paveldo teritorinių kompleksų ir objektų (vertybių) išsaugojimą saugomose teritorijose vykdymą.

3. Valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai, nesiimantys veiksmų, užtikrinančių įstatymų ir kitų teisės aktų laikymąsi saugomose teritorijose, ar viršijantys įgaliojimus, gali būti traukiami atsakomybėn įstatymų nustatyta tvarka.

34 straipsnis. Žalos atlyginimas

1. Juridiniai ir fiziniai asmenys, padarę žalą saugomoms teritorijoms, privalo atlyginti žalą kiek įmanoma natūra (atkurti pirminę objekto ar teritorijos būklę), be to, atlyginti padarytus tiesioginius ir netiesioginius nuostolius. Kai ta pačia veika pažeidžiami visuomenės interesai ir padaroma žala fizinių ar juridinių asmenų turtui, pažeidimą padarę asmenys privalo atlyginti tiek saugomoms teritorijoms, tiek fizinių ar juridinių asmenų turtui padarytą žalą. Nuostoliai nustatomi pagal Vyriausybės įgaliotos institucijos patvirtintą metodiką.

2. Paduoti teismui ieškinio pareiškimus dėl saugomoms teritorijoms ar paveldo objektams padarytos žalos atlyginimo turi teisę Vyriausybės įgaliotos institucijos ir valstybiniai saugomų teritorijų pareigūnai.

Skelbiu šį Lietuvos Respublikos Seimo priimtą įstatymą.

RESPUBLIKOS PREZIDENTAS

ALGIRDAS BRAZAUSKAS

Lietuvos Respublikos
saugomų teritorijų įstatymo
priedas

ĮGYVENDINAMI EUROPOS SAJUNGOS TEISĖS AKTAI

1. 1992 m. gegužės 21 d. Tarybos direktyva 92/43/EEB dėl natūralių buveinių ir laukinės faunos bei floros apsaugos (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 2 tomas, p. 102) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013 L 158, p. 193).

2. 2004 m. balandžio 21 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2004/35/EB dėl atsakomybės už aplinkos apsaugą siekiant išvengti žalos aplinkai ir ją ištaisyti (atlyginti) (OL 2004 m. *specialusis leidimas*, 15 skyrius, 8 tomas, p. 357) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. birželio 12 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2013/30/ES (OL 2013 L 178, p. 66).

3. 2009 m. lapkričio 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2009/147/EB dėl laukinių paukščių apsaugos (kodifikuota redakcija) (OL 2010 L 20, p. 7) su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2013 m. gegužės 13 d. Tarybos direktyva 2013/17/ES (OL 2013 L 158, p. 193).

Priedo pakeitimai:

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [I-1013](#), 1995.07.04, Žin., 1995, Nr.60-1502 (1995.07.21)

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO IR PAPILDYMO

2.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [VIII-1758](#), 00.06.27, Žin., 2000, Nr.58-1703 (00.07.19)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 4 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR 14 STRAIPSNIO PAPILDYMO ĮSTATYMAS

Šio įstatymo 1 straipsnis įsigalioja nuo 2001 m. sausio 1 d.

3.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [IX-628](#), 2001-12-04, Žin., 2001, Nr. 108-3902 (2001-12-28)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

Nauja įstatymo redakcija

4.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-935](#), 2010-06-22, Žin., 2010, Nr. 81-4229 (2010-07-10)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 1, 2, 4, 22, 24 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 24(1) STRAIPSNIU IR PRIEDU ĮSTATYMAS

Šis įstatymas, išskyrus 8 straipsnį, įsigalioja 2010 m. gruodžio 1 d.

5.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-1310](#), 2011-04-12, Žin., 2011, Nr. 49-2365 (2011-04-28)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 31 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

6.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XI-1993](#), 2012-04-26, Žin., 2012, Nr. 53-2642 (2012-05-08)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 7, 9, 11, 13, 17, 19, 20 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

Šis įstatymas įsigalioja 2013 m. sausio 1 d.

7.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-135](#), 2012-12-20, Žin., 2013, Nr. 3-84 (2013-01-08)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMAS

Šis įstatymas, išskyrus šio straipsnio 2 dalį, įsigalioja 2013 m. kovo 1 d.

8.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-214](#), 2013-03-28, Žin., 2013, Nr. 36-1726 (2013-04-06)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 31 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

9.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-413](#), 2013-06-27, Žin., 2013, Nr. 76-3830 (2013-07-16)

SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 2, 9, 12, 13, 14, 18, 19, 20, 22, 23, 28, 31 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 28(1) STRAIPSNIU ĮSTATYMAS

Šis įstatymas, išskyrus 12 straipsnį, įsigalioja 2014 m. sausio 1 d.

Šio įstatymo 12 straipsnis įsigalioja 2015 m. sausio 1 d.

10.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-746](#), 2013-12-23, paskelbta TAR 2014-01-06, i. k. 2014-00032

LIETUVOS RESPUBLIKOS SAUGOMŲ TERITORIJŲ ĮSTATYMO 31 STRAIPSNIO PAKEITIMO IR PAPILDYMO ĮSTATYMAS

Šis įstatymas įsigalioja 2014 m. vasario 1 d.

Pakeitimai:

1.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-1163](#), 2014-09-25, paskelbta TAR 2014-10-03, i. k. 2014-13590

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 30 straipsnio pakeitimo įstatymas

2.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-1305](#), 2014-11-06, paskelbta TAR 2014-11-13, i. k. 2014-16784

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 31 straipsnio pakeitimo įstatymas

3.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-1784](#), 2015-06-11, paskelbta TAR 2015-06-19, i. k. 2015-09799

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 2, 18 straipsnių pakeitimo ir Įstatymo papildymo 20-1 straipsniu įstatymas

4.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-2307](#), 2016-04-14, paskelbta TAR 2016-04-26, i. k. 2016-10415

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 27, 30, 32 ir 33 straipsnių pakeitimo įstatymas

5.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-2683](#), 2016-10-18, paskelbta TAR 2016-10-28, i. k. 2016-25850

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 1, 2, 5, 7, 9, 13, 16, 18, 20, 23, 24-1, 25, 27, 29, 30, 31, 32 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 32-1 straipsniu įstatymas

6.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-293](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06971

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 30 straipsnio pakeitimo įstatymas

7.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-292](#), 2017-04-20, paskelbta TAR 2017-04-26, i. k. 2017-06970

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 1, 2, 5, 7, 9, 13, 16, 18, 20, 23, 24-1, 25, 27, 29, 30, 31, 32 straipsnių ir priedo pakeitimo ir Įstatymo papildymo 32-1 straipsniu įstatymo Nr. XII-2683 2 straipsnio pakeitimo įstatymas

8.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XII-2642](#), 2016-09-27, paskelbta TAR 2016-10-06, i. k. 2016-24682

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 30 straipsnio pakeitimo įstatymas

9.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-337](#), 2017-05-02, paskelbta TAR 2017-05-04, i. k. 2017-07560

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 28 straipsnio pakeitimo įstatymas

10.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-617](#), 2017-07-11, paskelbta TAR 2017-07-17, i. k. 2017-12310

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 31 straipsnio pakeitimo įstatymas

11.

Lietuvos Respublikos Seimas, Įstatymas

Nr. [XIII-1503](#), 2018-09-27, paskelbta TAR 2018-10-09, i. k. 2018-15982

Lietuvos Respublikos saugomų teritorijų įstatymo Nr. I-301 2, 9, 13 ir 20 straipsnių pakeitimo įstatymas